DE

PARTICULARUM SUBIUNCTIVARUM

APUD PINDARUM USU

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB AMPLISSIMO

PHILOSOPHORUM ORDINE LIPSIENSI

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

PAULUS BRANDT,

ANHALTINUS.

LIPSIAE

TYPIS B. G. TEUBNERI

MDCCCXCVIII.

MEMORIAE

PATRIS CARISSIMI

Tabula argumenti.

Caput primum.

De particulis comparativis.

I. Ὡς.

1. ὡς = ut (sine verbo).

Particula comparativa ὡς apud Pindarum plerumque in sententiis primariis verbo non repetito usurpatur. *O.* II 95 *μαθόντες δὲ λάβροι παγγλωσσίᾳ, κόρακες ὥς, ἄκραντα γαρύετον Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.* X 18. XIII 52. P. II 80 *ἀβάπτιστός εἰμι φελλὸς ὣς ὑπὲρ ἕρκος ἅλμας.*[1]) *J.* III 42 (IV 24). fr. 123 (88), 8. Quater particulam ὡς postpositam (ὥς) videmus, bis (*O.* X 18. XIII 52) antepositam.

2. ὡς εἰ, ὡσείτε, ὡς ὅτε.

O. VII 1 *φιάλαν ὡς εἴ τις ἀφνειᾶς ἀπὸ χειρὸς ἑλὼν ἔνδον ἀμπέλου καχλάζοισαν δρόσῳ δωρήσεται, νεανίᾳ γαμβρῷ προπίνων οἴκοθεν οἴκαδε πάγχρυσον κορυφὰν κτεάνων, συμποσίου τε χάριν κᾶδός τε τιμάσαις ἑόν· ἐν δὲ φίλων παρεόντων θῆκέ νιν ζαλωτὸν ὁμόφρονος εὐνᾶς· καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτόν, Μοισᾶν δόσιν, ἀεθλοφόροις ἀνδράσιν πέμπων, γλυκὺν καρπὸν φρενός, ἱλάσκομαι Ὀλυμπίᾳ Πυθοῖ τε νικώντεσσιν.* Videbatur mihi totum locum exscribere, quippe in quo plura sint, de quibus disseratur.

Primum. *ὡς εἴ τις δωρήσεται.* Cum futurum hic omnino ineptum sit, *δωρήσεται* pro *δωρήσηται* habendum est. Non igitur assentior de Jonghio (p. 409) *δωρήσεται* futurum esse dicenti. Comparat Hom. *E* 90 et 161. Neque vero iure, cum

---

1) Quae sunt tradita, integra sunt. Bergkius offendit in repetita particula ὡς post ἅτε: iniuria, videas infra.

illo loco *ἐπιβρίσῃ* legendum sit, hoc loco *ἄξῃ*.[1] Neque in Homericis locis neque hic futurum ullum sensum praebet. Comparatio enim est haec: sicut vir dives genero pateram donat et donans efficit, ut hospites ei invideant, sic ego carmen mitto et mittens victores mihi gratos reddo. Duplex igitur comparatio est: sicut socer pateram genero donat, sic ego carmen victoribus; sicut ille generum summo gaudio implet (tanto gaudio, ut ei invideant ceteri), sic ego victores. Apparet futurum omnino ineptum esse. Neque enim Pindarus carmen mittere vult, sed misit, neque socer pateram donaturus est, sed donavit; accedit quod aoristus *θῆκε* impedit, quominus *δωρήσεται* pro futuro habeamus, nam si socer donaturus est non iam reddidit generum invidiosum sed reddet, tum cum pateram donavit. Neque etiam cum Nabero *δωρήσατο* scribendum videtur, cum *δωρήσεται* optime possit explicari: est *δωρήσεται* coniunctivus aoristi correpta vocali. Quem usum Homericum esse constat, cf. *π* 70. 348 et ea quae Savelsbergius[2]) disseruit; cf. etiam quae infra de forma *αὐδάσομεν* (*O.* I 7) dicam (pag. 45). Pindarum saepius particulam *εἰ* cum coniunctivo coniungere infra videbimus (pag. 54—55). Est hic quoque usus Homericus neque non communis elegiacorum ut Tyrtaei Theognidis Solonis, cf. Krueger. Di. 54, 12, 2 [3] et Thiersch. act. phil. Monac. I 2, 211.

Alterum. Apodosis versu septimo inducitur particula *καί*. Prorsus similis est locus *O.* X 91, ubi *καὶ* verbo *ὥτε* (86) respondet; cf. *N.* II 1.[3])

Tertium. Tota comparatio paene Homericum induit colorem. Memor sis, ut unum tantum proferam, exempli *ε* 368: *ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠίων θημῶνα τινάξῃ καρφαλέων· τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ· ὣς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'.* Pendet a particula *ὡς* coni. aor. *τινάξῃ* ut ab *εἰ* hic

---

1) cf. Hermanni opusc. II 46, 9. Non minus false de Jonghius p. 497) futurum defendere studet collato loco O. X 10, ubi futurum optime se habet sed prorsus alio sensu, de quo infra.

2) 'die Aoriste *ΕΔΩΚΑ ΕΘΗΚΑ ΗΚΑ* in „symbola in honor. Ritschelii p. 508. — cf. Westphal., method. Gramm. d. griech. Sprache I 216.

3) P. VIII 93 est *καὶ* nihil aliud nisi „etiam" et comparatio particula *οὕτω* intellegitur.

δωρήσεται. Iam constructione relativa interrupta demonstrative poeta pergit: τὰ μὲν διεσκέδασε. Plane sic apud nostrum ἐν δὲ — θῆκε. Apud Homerum comparationem relative initam constructione mutata demonstrative pergi tam notum est ut vix etiam dicatur: volebam etiam Pindari hunc usum esse admonere.

Bis Pindarus particula ὡσείτε usus est. *P.* I 42 ἄνδρα δ' ἐγὼ κεῖνον αἰνῆσαι μενοινῶν ἔλπομαι μὴ χαλκοπάραον ἄκονθ' ὡσείτ' ἀγῶνος βαλεῖν ἔξω παλάμᾳ δονέων. IV 111 τοί με .... κᾶδος ὡσείτε φθιμένου δνοφερὸν ἐν δώμασι θηκάμενοι ... κρύβδα πέμπον κτλ. Videmus igitur apud Pindarum ὡσείτε adverbium non coniunctionem esse. Differt igitur ab Homero, qui particulis ὡς εἴ τε quinquies verbum addidit et toties particulis ὡς εἰ[1]); ὡς εἴ τε sine verbo legimus sexies, ὡς εἰ sine verbo decies.[2])

Particulis ὡς ὅτε utitur Pindarus quinquies. Locutio ὡς ὅτε sic explicanda est, ut ad ὅτε ex verbo sententiae regentis verbum suppleatur. Quod apparet ex locis in quibus verbum additum est, ut Hes. sc. 421 ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν. Quale exemplum etiam apud Pindarum habemus: *N.* VIII 40 αὔξεται δ' ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ᾄσσει. Naegelsbachius in adnotationibus ad Homeri Iliadem (*B* 209) dicit: „zu ὡς in ὡς ὅτε ist jedesmal ein Verbum zu ergänzen“, sed assentior Autenriethio dicenti: bei ὡς ὅτε, ὡς εἰ fühlte der Grieche dies Bedürfnis gewiss so wenig als wir bei 'wie wenn'.“[3]) Ad particulam ὅτε verbo omisso verbum suppleas, cf. Hom. λ 368 et Ameisium ib.[4])

P. XI 39 ἤ μέ τις ἄνεμος ἔξω πλόου ἔβαλεν, ὡς ὅτ' ἄκατον εἰναλίαν. *N.* IX 16. — *J.* VI (V) 1. — Cum initio sine dubio ad particulas ὡς ὅτε verbum suppleretur, tum tempore progresso hoc neglecto particulae ὡς ὅτε sensu 'tamquam'

---

1) cf. L. Lange. der homerische Gebrauch der Partikel εἰ I 433 ss.

2) cf. Lange l. l. I 440. II 538 ss.

3) cf. Friedlaender. de coniunctionis ὅτε apud Homerum vi et usu. Diss. inaug. Berol. 1860 p. 50.

4) Non plane igitur assentior Kuehnero II 581, 1, neque persuasit mihi Langius l. l. I 440.

usurpabantur.[1]) *O.* VI 1 *χρυσέας ὑποστάσαντες εὐτειχεῖ προθύρῳ θαλάμου κίονας, ὡς ὅτε θαητὸν μέγαρον πάξομεν.* Possumus sane cum Hermanno et Dissenio supplere *πήγνυμεν*, vel cum de Jonghio *πάξομεν*, sed sententia tumet: melius, si *ὡς ὅτε* iam sensu particulae 'tanquam' accipiamus verbo non suppleto, quanquam non nego locutionem sic explicari posse et debere.[2])

ὡς apud superlativum. Particula *ὡς* superlativo addita semel usus est Pindarus. *N.* IX 29 *ἀναβάλλομαι ὡς πόρσιστα.* cf. *P.* IV 164 *ὡς τάχος*.

3. *ὡς* = *ὅπως* post verba *ὑμνεῖν* et *δεικνύναι*.

Particulam *ὡς* sensu *ὅπως* in sententiis pendentibus usurpavit Pindarus bis, post verba *ὑμνεῖν* et *δεικνύναι*. Loci sunt hi: *N.* V 26 *αἱ δὲ πρώτιστον μὲν ὕμνησαν Διὸς ἀρχόμεναι σεμνὰν Θέτιν, Πηλέα θ', ὥς τέ νιν ἁβρὰ Κρηθεῒς Ἱππολύτα δόλῳ πεδᾶσαι ἤθελε κτλ.* Verbi regentis (*ὕμνησαν*) obiecti (*σεμνὰν Θέτιν Πηλέα τε*) alterum membrum (*Πηλέα τε*) rursus excipitur sententia a particula *ὡς* incipiente: *ὥς τέ νιν.* Alterum *ὡς* (v. 30) sensu particulae *ὅτι* positum est, de qua videas infra.

O. XIII 75 *δεῖξέν τε Κοιρανίδᾳ πᾶσαν τελευτὰν πράγματος, ὥς τ' ἀνὰ βωμῷ θεᾶς κοιτάξατο νύκτ' ἀπὸ κείνου χρήσιος, ὥς τέ ϝοι αὐτὰ Ζηνὸς ἐγχεικεραύνου παῖς ἔπορεν δαμασίφρονα χρυσόν.* Verbi *δεῖξεν* obiectum (*τελευτάν*) in duo membra dividitur: monstravit finem, et quomodo — et quomodo.[3])

---

1) Haec autem ellipsis verbi dum in aliis exemplis ex ipsa forma sententiae quodam modo patet, in aliis poeta de verbo aliquo, quod coniunctionem temporalem sequatur, non iam cogitasse videtur et in his quidem temporalis notio coniunctionis *ὅτε* evanescit et ipsa paene coalescit cum particula *ὡς*, ita ut iam coniunctae nihil amplius valeant quam simplex *ὡς* vel *ὥς περ*. Friedlaender l. l. p. 50.

2) cf. infra *ἔστιν ὅτε*.

3) Non possum non laudare de Jonghi adnotationem quam legens risum vix opprimas. Quaerit enim vir doctus explicans illud *δαμασίφρονα χρυσόν*: „ergone equis sunt mentes?" Non igitur intellegere potest quam insignis his verbis insit pulchritudo, non intellegit quamquam paulo ante (v. 68) Minerva frenum *φίλτρον ἵππειον* nominavit! 'Wenn ihr's nicht fühlt, ihr werdet's nicht erjagen'. Goethe.

II. Ὅπως, ὅπα.

Particula comparativa ὅπως Pindarus usus est bis. Loci difficultatibus vidui sunt hi: *O.* X 55 *τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν, ὅπα τὰν πολέμοιο δόσιν ἀκρόθινα διελὼν ἔθυε καὶ πενταετηρίδ' ὅπως ἄρα ἔστασεν ἑορτὰν σὺν Ὀλυμπιάδι πρώτᾳ νικαφορίαισί τε.* — fr. 61 (33), 3.

Neque etiam particulam ὅπα Pindarus amavit. Praeter locum iam laudatum (*O.* X 56) ubi primo ὅπα deinde ὅπως legimus invenimus particulam ὅπα semel: *O.* X 9 *νῦν ψᾶφον ἑλισσομέναν ὅπα κῦμα κατακλύσσει ῥέον, ὅπα τε κοινὸν λόγον φίλαν τίσομεν ἐς χάριν.* Locus immane quantum coniecturis tentatus est, quas quidem non affero cum putem quae sunt tradita optime posse explicari: curiosi adeant inprimis Mommsenium (in editione et in suppl. ann. critt. p. 140 ss.) et Bergkium. Cum Hermanno supplendum est verbum *ἐστίν* sensu „jetzt gilt es den Fall".[1]) Poeta usus est constructione paratactica ut saepius. In oratione soluta sententia Pindari sic fere exprimenda est: nunc videamus quomodo, ut unda profluens devolvet lapillum volutum, communem sermonem iucundam persolvamus in gratiam. Memor enim sis poetam imagine lapillorum unda devolutorum debitum significare: ut unda calculos devolvit sic carmen Pindari debitum delere potest, praesertim cum foenus capiti addatur. Mirum est quantum in hoc loco docti offenderint, cum omnia optime procedant simodo memores sumus poetam paratactice loqui et verbum *ἐστὶν* supplendum esse.

III. Ὥσπερ.

1. cum verbo. *J.* VI (V) 47 *τὰν μὲν ἄρρηκτον φυάν, ὥσπερ τόδε δέρμα με νῦν περιπλανᾶται θηρὸς κτλ.*

2. sine verbo. *O.* VII 77 *τόθι λύτρον συμφορᾶς οἰκτρᾶς γλυκὺ Τλαπολέμῳ ἵσταται Τιρυνθίων ἀρχαγέτᾳ, ὥσπερ θεῷ, μήλων τε κνισάεσσα πομπὰ καὶ κρίσις ἀμφ' ἀέθλοις.* — *P.* I 91 *ἐξίει δ' ὥσπερ κυβερνάτας ἀνὴρ ἱστίον ἀνεμόεν.*

---

1) Paullo aliter Boeckhius (nott. critt. *O.* XI 9 p. 409) ut iam Ph. Melanchthon. De imagine cf. Schmidtium p. 102.

IV. Ὦτε.

Ὦτε est particula Dorica pro ὥστε: ὦτε Δωρικῶς ἀντὶ τοῦ ὥστε schol. *N.* VI 47. De forma particulae cf. Apollon. de adverb. 591, 20 (p. 179, 20 Schn.). Ceteros grammaticorum locos invenies in Stephani Thesauro sub ὥστε. Praeter Pindarum qui particulam ὦτε novies usurpavit unum tantum locum laudare possum ubi ὦτε reperimus, fragmentum ἀδέσποτον in Bergkii lyricis III[4] p. 742. Non nescio in Crameri anecdotis Oxoniensibus I 446, 22 postulari, ut apud Homerum M 433 ὦτε scribatur, sed iniuria: cf. quae adnotavit Spitzner.

1. ὦτε c. verbo finito.

Unum exemplum extat. *O.* X 86 ἀλλ' ὦτε παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ ποθεινὸς ἵκοντι νεότατος τὸ πάλιν ἤδη, μάλα δέ ϝοι θερμαίνει φιλότατι νόον ..... καὶ ὅταν καλὰ ϝέρξαις ἀοιδᾶς ἄτερ, Ἀγησίδαμ', εἰς Ἀΐδα σταθμὸν ἀνὴρ ἵκηται, κενεὰ πνεύσαις ἔπορε μόχθῳ βραχύ τι τερπνόν. Libri praebent ὥστε quod cum apud Pindarum semper consecutiva particula sit cum Boeckhio in Doricam formam ὦτε mutandum esse nemo negabit. Particulae ὦτε respondet (v. 91) καί sensu: ut — ita. Quam responsionem iam supra (p. 10) vidimus et infra inveniemus ἅτε — καί (*O.* XII 13). cf. Dissenium ad *O.* XII 7. Adde scholiastam ἔστι δὲ ἡ ἀπόδοσις τῆς παραβολῆς εἰς τὸ καὶ ὅταν ... δέον γὰρ οὕτως εἰπεῖν· ὥσπερ ὀψίγονος παῖς ποθεινὸς τῷ πατρὶ οὕτω καὶ κτλ.

2. ὦτε c. participio.

Bis apud Pindarum reperimus particulam ὦτε cum participio coniunctam. *N.* VI 26 (29) ἔλπομαι μέγα ϝειπὼν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν ὥτ' ἀπὸ τόξου ἱείς. VII 62 ὕδατος ὦτε ῥοὰς φίλον ἐς ἄνδρ' ἄγων κλέος ἐτήτυμον αἰνέσω: quasi ducens.

3. ὦτε sine verbo.

Quinquies Pindarus particulam ὦτε substantivo addidit verbo omisso sensu 'tanquam'. Affero primo locum ubi cod.

Vat. B ὥστε praebet libris CD omissum et a Bergkio iure in ὅτε mutatum: *P.* IV 64 ἦ μάλα δὴ μετὰ καὶ νῦν, ὅτε φοινικανθέμου ἦρος ἀκμᾷ, παισὶ τούτοις ὄγδοον θάλλει μέρος Ἀρκεσίλας. X 53 ἐγκωμίων γὰρ ἄωτος ὕμνων ἐπ' ἄλλοτ' ἄλλον ὅτε μέλισσα θύνει λόγον ubi rectam lectionem ὅτε liber Gottingensis servavit libris Vaticano (B) Mediceis (DE) ὥστε praebentibus. — *N.* VII 70. 93. Difficilior est denique locus *J.* III 36; sic traditur libris manuscriptis: νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον χθὼν ὅτε (D, ἅτε B) φοινικέοισιν ἄνθησε (B, ἄνθος D) ῥόδοις δαιμόνων βουλαῖς. Lectio codicis B ἅτε falsa est cum trochaeum metrum requirat. Pauwius igitur ᾅτε scripsit, quo cum apud Pindarum non legatur reiecto codicis D lectionem ὅτε retineam. Christius Hartungi coniecturam χειμερίων ποικίλα recipiendam esse dixit quod non probo quae tradita sunt explicari posse ratus. Priusquem autem hoc demonstrare coner Disseni explicatio etiam lectionem traditam retinentis refutanda est. Intellexit enim Dissenius ποικίλων sensu πολυανθέμων et copiam exemplorum affert in quibus similia attributa veri tribuuntur. ποικίλος hoc sensu intellegi posse non nego quanquam malim verbo χθὼν quam μηνῶν hoc tribuere. Sed hoc parvi momenti est. Gravius est hoc: neminem qui hunc locum opinione non praesumpta legat facere posse dico quin coniungat μετὰ χειμέριον ζόφον ποικίλων μηνῶν quod ineptum sensum efficit. Sed Dissenius ποικίλων μηνῶν explicat analogia genitivorum temporis ut θέρους ἦρος aliorum quod quanquam per se fieri potest tamen ut nunc verba posita sunt rectum esse non adducar ut credam. Qui in voce ποικίλος illam significationem inesse volunt ad coniecturas refugiunt, quorum Hartungius χειμερίων ποικίλα, Rauchensteinius ποικίλως lenius coniecit. Quibus coniecturis verborum collocationem obstare puto. Non possumus verbum ποικίλων inter χειμέριον et μηνῶν ζόφον positum ab his verbis secernere et ad sequentia trahere. Neque vero opus est ut explicationem vel coniecturam probemus in verborum ordinem peccantem cum tradita optime possint explicari. Memores simus eorum quae in v. 18 poeta dixerat αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἀμέραις ἄλλ' ἄλλοτ' ἐξάλλαξεν ubi scholiastam adeas: ὡς ποικίλαις χρωμένων τύχαις. Si addas vv. 23 s.

34 s. 51 invenies semper eandem sententiam in vita humana omnia fluxa esse. Puto igitur in verbo ποικίλων eandem sententiam latere et verba ποικίλων μηνῶν Mezgero duce explicanda esse „wechselvoller Monate" eo sensu quem in scholiastae verbis iam allatis ὡς ποικίλαις χρωμένων τύχαις esse videmus. Etiam cum explicamus χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον „hiberna variabilium mensium caligo" magis tenori Pindarico mihi videtur respondere. Accedit quod lectio ποικίλα difficilius in ποικίλων mutari potuit quam ποικίλων in ποικίλα. Nam lectio ποικίλα facilior intellectu est quam ποικίλων neque putari potest lectionem faciliorem in difficiliorem esse mutatam.

V. Ἅτε.

Ἅτε neutrum pluralis pronominis ὅστε quod pro adverbio neque apud Homerum neque Hesiodum[1]) invenitur a Pindaro saepe usurpatum videmus. Particula ἅτε comparativa significat 'tanquam', causalis inducit causam obiectivam 'utpote'. Quae significationes particulae ἅτε etiam apud Pindarum insunt, quarum hic comparativa tantum docenda est, cum de causali in capite III agatur.

Particula comparativa ἅτε a Pindaro semper substantivo additur; uno de loco *P.* IV 30 infra videbimus. *O.* I 1. XII 13 *υἱὲ Φιλάνορος, ἤτοι καὶ τεά κεν, ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, συγγόνῳ παρ' ἑστίᾳ ἀκλεὴς τιμὰ κατεφυλλορόησε ποδῶν κτλ.* Intellegas: fili Philanoris, profecto tuus quoque pedum honos sine gloria defluxisset tanquam intus pugnans gallus, vel comparatione compendiaria sublata tanquam honos intus pugnantis galli. — *N.* VII 104 *ταὐτὰ δὲ τρὶς τετράκι τ' ἀμπολεῖν ἀπορία τελέθει τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος.*

Legimus iam particulam ἅτε in fr. 241 (280) *ποτίκολλον ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ.*

Restat unus locus *P.* IV 29 *φιλίων δ' ἐπέων ἄρχετο, ξείνοις ἅτ' ἐλθόντεσσιν εὐεργέται δεῖπν' ἐπαγγέλλοντι πρῶτον.* 'Amicisque verbis orditur hospitibus quomodo adventantibus

---

1) Cf. Kuehner. II § 506 d. 580, 1.

benefici coenam offerunt primum' Boeckhius vertit; similiter Dissenius Mezger. Quae verba quanquam bonum praebent sensum tamen corrupta esse videntur cuius iudicii argumenta ab editoribus allata sunt. Quibus accedit quod particula ἅτε cum verbo finito coniuncta displicet, quae a Pindaro semper substantivo addita est; cf. etiam exempla apud Kuehnerum II § 489, 2. Itaque facere non possum, quin ἅτε hoc loco acc. neutr. plur. pronominis ὅστε esse statuam: 'amicis verbis, qualia etc.' cf. Hom. *Λ* 779 ξείνιά τ' εὖ παρέθηκεν ἅ τε ξείνοις θέμις ἐστίν (nimirum παραθεῖναι). Tum vero verbum δεῖπνα non potest esse rectum. Neque placet verbum ἐπαγγέλλοντι quod apud Pindarum ἅπαξ εἰρημένον esset cum verba ἀγγέλλειν ter et ἀγγελία decies usurpata sint. In praepositione ἐπ — suspicor latere — ες et fortasse mecum verbum ἄνδρες restitues. Legendum igitur puto: φιλίων δ' ἐπέων ἄρχετο ξείνοις ἅτ' ἐλθόντεσσιν εὐεργέται ἄνδρες ἀγγέλλοντι πρῶτον. 'Amicis verbis ordiebatur qualia hospitibus adventantibus viri benefici nuntiant primum.' εὐεργέτης ἀνὴρ Pindarus etiam *O.* II 104 dixit. Metrum non laeditur, cf. vv. 54, 108. 145.

De particula ἅτε in locis *P.* II 84. 79. *J.* VI 51. fr. 145 (109) videas infra (pag. 36—37).

VI. *Ἤ.*

1. Ponitur particula ἤ comparativa post comparativum saepius nude, semel particula ὡς addita: *O.* XIII 112 καὶ πᾶσαν κατὰ Ἑλλάδ' εὑρήσεις ἐρευνῶν μάσσον' ἢ ὡς ἰδέμεν. cf. p. 57. Verbum quod traditum est ἰδέμεν vix aptum videtur. Nam Pindarum dixisse: 'per totam Graeciam invenies ampliora quam quae videre possis' nunquam ut credam adducar. Si invenio video quoque. Accedit quod verbum videndi de victoriis in certaminibus reportatis non apte usurpatur. Christi igitur coniectura δίμεν accipias.[1]) — *P.* IV 209 δίδυμαι γὰρ ἔσαν ζωαί, κυλινδέσκοντό τε κραιπνότεραι ἢ βαρυγδούπων ἀνέμων στίχες. *N.* VII 20. fr. 89 (59) τί κάλλιον ἀρχομένοισιν ἢ καταπαυομένοισιν ἢ βαθύζωνόν τε Λατὼ καὶ

---

1) Bornemannus (Bursian. 1887 I p. 32 No. 24) ἰδέμεν retinere vult. Neque vero ἰδεῖν significat 'übersehen'.

θοᾶν ἵππων ἐλάτειραν ἀεῖσαι; ubi in primo versu disiunctivam, comparativam in altero habes particulam. fr. 107 (74), 6 *ἐλαύνεις τί νεώτερον ἢ πάρος*; fr. 280 non affero quippe quo non Pindari verba habeamus.

2. Post verbum *αἱρεῖσθαι* quod comparativi vim habet semel apud Pindarum particulam *ἤ* usurpatam videmus. *N.* X 57 *ἐπεὶ τοῦτον ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι οἰκεῖν τ' οὐρανῷ εἵλετ' αἰῶνα φθιμένου Πολυδεύκης Κάστορος ἐν πολέμῳ*. Hanc vitam maluit quam omnino deus esse et in caelo habitare Pollux Castore in bello occiso. Verbum *αἱρεῖσθαι* sensu praeferendi non saepe usurpatur, saepius *βούλεσθαι* cf. Krueger. Di. 49, 2, 3. Kuehner. II § 542, 2, sed etiam in soluta oratione invenimus hunc usum: cf. Xen. Ag. IV 5. Non raro additur *μᾶλλον*: cf. Plat. apol. 38 *E.* Gorg. 469 c, saepe. Ceterum coniungo *τοῦτον αἰῶνα*, non ut Christius explicat *αἰῶνα*: 'tempus sempiternum'. Nam 'tempus sempiternum' deum esse Pollucem nolle non de industria dicere debebat poeta post verba *πάμπαν θεὸς ἔμμεναι*, qui enim omnino est deus, etiam tempus sempiternum in caelo habitat. Neque *αἰῶνα* a verbo *εἵλετο* secerni potest.

Caput alterum.
De particulis temporalibus.

Coniunctiones temporales a Pindaro usurpantur hae: *ὅταν ὁπόταν ὅτε ὁπότε ἀνίκα εὖτ' ἂν εὖτε ἐπεὶ ἐπειδὴ ἐξ οὗ ἐξ οὗπερ ἕς πρίν.*

I. Ὅταν ὁπόταν ὅτε ὁπότε.

1. ὅταν ὁπόταν.

a. c. coni. praes.

Particulas temporales *ὅταν ὁπόταν* a Pindaro septies cum coni. praes. coniunctas videmus, cum coni. aor. quater. Ubi cum coni. praes. coniunctae sunt de re agitur quae solet fieri et habemus in apodosi quinquies indicativum praesentis. Duo sunt exempla orationis obliquae.

O. II 21 *ἐσλῶν γὰρ ὑπὸ χαρμάτων πῆμα θνάσκει παλίγκοτον δαμασθέν, ὅταν θεοῦ Μοῖρα πέμπῃ ἀνεκὰς ὄλβον ὑψηλόν.* Retineo cum de Jonghio Christio aliis codd. BCD lectionem *πέμπῃ* aliis *πέμψῃ* cum A scribentibus, cum praesens multo aptius videatur: eodem tempore moritur malum quo fatum felicitatem mittit.

P. V 1 *ὁ πλοῦτος εὐρυσθενής* <*ἐστιν*>, *ὅταν τις ἀρετᾷ κεκραμένον καθαρᾷ βροτήσιος ἀνὴρ πότμου παραδόντος αὐτὸν ἀνάγῃ πολύφιλον ἑπέταν.* II 11. I 3. II 86.

Duo exempla orationis obliquae sunt haec: *O.* XIII 79 *ἐννυχίῳ δ' ἃ τάχιστα πιθέσθαι κελήσατό νιν, ὅταν δ' εὐρυσθενεῖ καταίποδ' αὐερύῃ Γαιαόχῳ θέμεν ἱππείᾳ βωμὸν εὐθὺς Ἀθάνᾳ.*[1]) *N.* I 67 *καὶ γὰρ ὅταν θεοὶ ἐν πεδίῳ Φλέγρας Γιγάντεσσιν μάχαν ἀντιάζωσιν, βελέων ὑπὸ ῥιπαῖσι κείνου φαιδίμαν γαίᾳ πεφύρσεσθαι κόμαν ἔνεπεν.* Quoniam vidimus etiam de re futura Pindarum coniunctivum praesentis usurpare (*O.* XIII 81), non opus cum Bergkio scribere *ὅταν ἀντιάξωσιν*, etsi alias Pindarus aoristo de re futura usus est (cf. *P.* VIII 96. *J.* II 47). Nam Tiresias *ὀρθόμαντις* (61) optime scit pugnam illam certe futuram esse, cum autem eodem tempore quo Gigantes proelium committunt eorum coma pulvere collinatur, non est cur praesens recte traditum esse negemus. Coniunctivum aoristi de re futura usurpavit poeta, ubi sententiae vis condicionalis inest, cum hoc loco sententia tantum temporalem sensum habeat: tum cum pugna erit quam futuram esse constat.

b. cum coni. aor.

Ubi Pindarus particulas *ὅταν* et *ὁπόταν* cum coni. aor. coniunxit, in apodosi habemus bis indic. praes., semel indic. aor., semel imper. aor. Ter agitur de re quae fieri solet. *P.* VIII 96 *ἀλλ' ὅταν αἴγλα διόσδοτος ἔλθῃ, λαμπρὸν φέγγος ἔπεστιν ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰών.* ibid. 8 *τὺ δ', ὁπόταν τις ἀμείλιχον καρδίᾳ κότον ἐνελάσῃ, τραχεῖα δυσμενέων ὑπαντιάξαισα κράτει τιθεῖς ὕβριν ἐν ἄντλῳ.* *O.* X. 91.

---

1) Verbum traditum *ἀναρύῃ* quod sensui non respondet neque ante Hippocratem et Cratinum invenitur a Boeckhio iure in *αὐερύῃ* mutatum est. *ἀναρύῃ* defendere studet Mommsenius (annott. critt. suppl. p. 173 s.).

J. II 47 *ταῦτα, Νικάσιππ', ἀπόνειμον, ὅταν ξεῖνον ἐμὸν ἠθαῖον ἔλθῃς.*

2. *ὅτε ὁπότε.*

a. cum indic. imperf.

Particulas *ὅτε* et *ὁπότε* cum ind. imp. quater coniunxit Pindarus. Non agitur de re quae fieri solet neque de re iterata sed tempus indicatur quo ea quae in apodosi dicuntur fiunt. In apodosi reperimus ter ind. aor., semel infin. praes. a verbo *φαντί* pendentem.

O. I 69 *πρὸς εὐάνθεμον δ' ὅτε φυὰν λάχναι νιν μέλαν γένειον ἔρεφον, ἑτοῖμον ἀνεφρόντισεν γάμον.* IX 97. fr. 88 (58), 2. *O.* VII 54 *φαντὶ δ' ἀνθρώπων παλαιαὶ ῥήσιες, οὔπω ὅτε χθόνα δατέοντο Ζεύς τε καὶ ἀθάνατοι, φανερὰν ἐν πελάγει Ῥόδον ἔμμεν ποντίῳ κτλ.*

b. cum ind. aor.

Multo saepius (terdecies) particulas *ὅτε* et *ὁπότε* apud Pindarum cum ind. aor. coniunctas videmus. Non opus est locos exscribere, satis puto structuras afferre. Semel (*O.* I 41) apodosis particula *τότε* inducitur. Ind. aor. habemus in apodosi octies (*P.* II 26. IV 224. *J.* VII 10. *O.* I 21. IX 72. *P.* VIII 41. XI 18. *O.* I 38, ubi structura est: *φθέγξομαι . . . ὁπότε ἐκάλεσεν τότε ἁρπάσαι* Neptunum), indic. imperf. verbi *ἄϊειν* bis (*P.* III 90. XII 10), indic. plusquamp. *ἐμέμναντο* sed sensu imperfecti semel (*J.* VIII 27 [VII 30]). Uno de loco admodum difficili *J.* I 24 pauca dicenda sunt, de quo viri docti multa disseruerunt neque vero dici potest litem esse diiudicatam. Quod doctissimis non contigit a tirone non postulabitur, tamen dicam quae sentiam. Sermo fit de Castore et Iolao, quorum virtutem et gloriam in certaminibus reportatam poeta praedicat. Iam pergit (22): *λάμπει δὲ σαφὴς ἀρετὰ ἔν τε γυμνοῖσι* (Tricl., *γυμνοῖς* BD) *σταδίοις σφίσιν ἔν τ' ἀσπιδοδούποισιν ὁπλίταις δρόμοις.* Quae verba clara sunt sed iam legimus: *οἷά τε* (*οἷς τε* D) *χερσὶν ἀκοντίζοντες αἰχμαῖς* (sic codd.) *καὶ λιθίνοις ὁπότε δίσκοις ἴεν.*

Boeckhius *αἰχμαῖς* scribens vertit: 'utque fulgebat manibus iaculantes hastis et saxeorum quando in ludo discorum

iaciebant'. Similiter Dissenius: 'ut splendebant manibus iacula mittentes quumque discis certarent'. Quorum explicationi obstat quod Castora et Iolaum 'manibus splendere' frigide diceretur neque quisquam qui verba legit facere potest quin *χερσὶν* cum *ἀκοντίζοντες* coniungat. Neque vero Mezgero assentiri possum scholiastam secuto explicanti: „und wie schleuderten sie mit ihren Händen, wenn sie mit Lanzen warfen und mit steinernen Diskusscheiben.“ Suppleri igitur vult *ἷεν* etiam ad verba *οἷά τε* quod fieri posse nemo credet. Ter enim in his paucis verbis notionem iaculandi haberemus: *οἷά τε ἷεν* — *ἀκοντίζοντες* — *ὁπότε ἷεν*. Buchholzius[1]) non bene supplet *ἔλαμψεν ἀρετά σφισιν*: immo propter nominativum *ἀκοντίζοντες* supplebis *οἷά τε ἔλαμψαν*. Iam interpretum alii *αἰχμὰς* scribi volunt, ut Pauwius Hartungius alii, Christius *αἰχμαῖς* et mox *λιθίνοις δίσκοις* pro accusativis Aeolicis haberi vult. Graecos potuisse dicere *ἀκοντίζειν αἰχμαῖς* constat: cf. Hom. *κ* 121 *χερμαδίοισιν βάλλον*. Similiter noster *N.* I 18 *πολλῶν ἐπέβαν καιρὸν οὐ ψεύδει βαλών*. *O.* X 72 *ἔδικε πέτρῳ* (ubi Christius non recte explicat), cf. Dissen ad *N.* I 18.[2]) Sed *ἀκοντίζειν* cum duobus dativis *χερσὶν* et *αἰχμαῖς* posse coniungi vix putamus. Neque vero locutionis *δίσκοις ἱέναι* certum aliud possum afferre exemplum.

Restat igitur ut accusativos esse putemus *αἰχμαῖς* et *λιθίνοις δίσκοις*: cf. quae Christius hanc sententiam ut tueatur dicit. Nostra plus interest quod sequitur; *καὶ λιθίνοις ὁπότε δίσκοις ἷεν*, quod peccat in metrum quod hoc esse debet:

‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿ ‿.

Apud Pindarum enim ad exemplum Homeri vocalem *ε* finalem vi caesurae esse productam ut nonnulli censuerunt, non est cur credamus, cum nullum aliud exemplum exstet. Varia igitur conati sunt viri docti: *ὁπότ' αὖ* Kayseri non placet, *ὁπότ' ἐν* Boeckhius coniecit, cuius locutionis nullum certum inveniri potest exemplum. Ego Bergkii coniecturam probo *ὁπότ' ἐκ*, *ἐκ χερῶν ἷεν* ut ipse explicat. Quae coniectura lenis

---

1) Anthologie aus den Lyrikern der Griechen. Heft II.

2) Cf. Theocr. V 88 *βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα*. ib. 49 *βάλλει δὲ καὶ ἁ πίτυς ὑψόθε κώνοις*.

est et imaginem iuvenis discum e manibus mittentis optime nobis depingit.

c. cum coni. aor.

Particulam ὅτε cum coniunctivo coniunctam iam apud Homerum saepe reperimus: cf. Kruegeri synt. 54, 17, 4 (3) et Friedlaenderum de coniunctionis ὅτε apud Homerum vi et usu p. 69 ss.[1]) Ex Pindaro Krueger ille *γραμματικώτατος* nulla attulit exempla quanquam fortasse duo exstant. Unum est fr. 75 (45) a Dionysio (de comp. verb. 22) servatum, ubi codex F (Laur. LIX 15, saec. XII) hanc lectionem praebet: *ἐν ἄλγεα τεμέων τε μάντιν οὐ λανθάνει φοινικοσσάων ὁπότε οἰχθόντες ὥραν θάλαμοι εὔδαμον ἐπάγοισιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρεα.* Addam Parisini 1741 (P. saec. XI) lectionem: *ἐν αργέα νεμέα* (vel *νεμέω*) *μάντιν οὐ λανθάνει φοίνικος ἐανῶν ὁπότ' οἰχθέντος Ὡρᾶν θαλάμου εὔοδμον ἐπαΐωσιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρεα.* Vides verba admodum esse corrupta. Heynius scripsit: *ἐν Ἀργείᾳ Νεμέᾳ μάντιν οὐ λανθάνει φοίνικος ἔρνος*, quam lectionem Boeckhius quamquam se subtilitates spernere dicit (expl. p. 578) tam argute defendere studet, ut hae argutiae ipsae Heyni coniecturam falsam esse declarent. Neque etiam Dissenius vero propius accessit qui Boeckhium sensum illorum verborum eximie enucleavisse dicit. Usenero demum debemus ut lectionum Dionysiacarum notitiam ita praeclaram verborum corruptorum emendationem. Scripsit enim vir doctissimus[2]) *ἐναργέα τελέων σάματ' οὐ λανθάνει* et mox *ἐπάγῃσιν*. Etsi igitur hic coniunctivum a particula *ὁπότε* pendentem coniectura restitutum videmus tamen alterius loci auctoritate firmatur neque post praesens *λανθάνει* non aptus est. Illi *ὁπότε* respondet mox *τότε*.

Alterum exemplum est fr. 225 (247) *ὁπότε θεὸς ἀνδρὶ χάρμα πέμψῃ, πάρος μέλαιναν καρδίαν ἐστυφέλιξεν*, ubi Bergkius ex schol. Vindob. *ὁπόταν* recepit. Praeter hos duos locos nullum apud Pindarum invenitur exemplum particulae *ὁπότε* cum coniunctivo coniunctae neque neglegendum fragmenta illa non sine ulla dubitatione tradita esse.

---

1) Neque non apud Herodotum et tragicos: Krueger l. l. 54, 17, 6 (3).
2) Mus. rhen. XXIII 149.

d. c. indic. fut.

Unum exstat exemplum. *O.* II 33 traditum est: *ἦτοι βροτῶν γε κέκριται πεῖρας οὔ τι θανάτου, οὐδ' ἀσύχιμον ἁμέραν ὁπότε, παῖδ' ἀελίου, ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν.* Lis exstitit inter doctos de particula *ὁπότε*. Dicit poeta haec: terminus mortis hominum incertus est. Ergo mors incerta est, et quando et quomodo obituri simus. Quae duae sententiae et 'quando' et 'quomodo' verbis inesse possunt. Mortem incertam esse non admodum mirum est, sed in vita ipsa omnia incerta sunt.

Putamusne poetam dixisse etiam hoc esse incertum, quando tandem unum diem plane iucundum atque felicem peracturi simus? Numquam ut credam adducar. Quando peracturi simus illum diem, nihil omnino attinet. Accedit quod, si quaeritur 'quando' sine dubio praeiudicatur nos illum diem peracturos esse. Quae sententia a poeta aliena est: plane contrarium vult dicere. Sunt enim in vita mortalium omnia incerta; ergo poeta debet pergere: etiam hoc incertum est, num quando talem diem peracturi simus. Quam sententiam optimo iure Boeckhius postulavit *εἴποτε* exspectans. Sed quae iam addit non probo, poetam enim voluisse etiam de tempore dicere: incertum est quando obituri simus, simul tamen id admiscuisse an tum quando obituri simus, integra affutura sit felicitas. De morte omnino non iam sermo est, verba nihil dicunt nisi 'unum diem plane felicem peragere'. Et putat poeta plane incertum esse, num quando hoc nobis contingat. Duas igitur habemus sententias in Pindari verbis (vv. 33—36); primam: mors mortalium incerta est; alteram: atque etiam hoc incertum est, num (donec vita fruimur) diem peracturi simus, qui plane faustus vocari possit.

Cui sententiae cum particulam traditam *ὁπότε* non satisfacere appareat, Boeckhianum *εἴποτε* vero propius accedit neque tamen verum est, cum in metrum peccet, quippe quod tribrachyn poscat. Proposuit autem Herwerdenus *πότερα* quam ingeniosam et lenem coniecturam Christius iure recepit. Iam difficultas sublata est neque debeo enumerare, quomodo Thierschius[1]) Dissenius Hermannus[2]) Mezger Karstenius de

1) Act. phil.. Monac. I 2, 207. 2) Ad Viger. p. 918.

Ionghius alii particulam *ὁπότε* explicare studeant. A Pindaro igitur *ὁπότε* cum ind. fut. non coniungitur.

e.

Restat ut dicamus Pindarum semel locutione *ἦν ὅτε* usum esse cum indic. imp. fr. 83 (51) *ἦν ὅτε σύας τὸ Βοιώτιον ἔνεπον* (sic Strabo VII 321, *ἔλεγον* schol. Pind. O. VI 152).

Locutione *ἔσθ' ὅτε* verbo omisso Pindarus usus est bis. fr. 180 (172) *ἔσθ' ὅτε πιστοτάτα σιγᾶς ὁδός* (sc. *ἐστίν*), si Sylburgius recte coniecit. *O.* XI 1 *ἔστιν ἀνθρώποις ἀνέμων ὅτε πλεῖστα χρῆσις, ἔστιν δ' οὐρανίων ὑδάτων κτλ.*, id est *ἔστιν ὅτε πλείστα χρῆσίς* <*ἐστιν*> *ἀνέμων, ἔστιν δ' ὅτε οὐρανίων ὑδάτων* <*πλείστα χρῆσίς ἐστιν*>. cf. Hermannum ad Viger. p. 919.

II. *Ἀνίκα.*

Particula *ἡνίκα* quae apud Homerum semel (*χ* 198) reperitur[1]) Pindarus sexies usus est, semper cum indicativo coniuncta.

1. cum ind. praes.

fr. 218 (239) 1 *ἀνίκ' ἀνθρώπων καματώδεες οἴχονται μέριμναι στηθέων ἔξω* (*ἔξωθεν* Athen. XI 782 d), *πελάγει δ' ἐν πολυχρύσοιο* (*πολυχρύσου* Athen.) *πλούτου πάντες ἴσᾳ νέομεν ψευδῆ πρὸς ἀκτάν.* Non licet pro certo affirmare apodosis utrum in verbis sequentibus ὃς *μὲν ἀχρήμων* usque ad *πλουτέοντες* lateat an in verbis quae ante fragmentum nobis traditum fuerunt. Utrumque potest cogitari. Malim tamen putare apodosin in versibus non traditis fuisse et a versu quarto novam sententiam antecedentia illustrantem incipere.

2. cum ind. imperf.

Exempla sunt duo; in utroque in apodosi indic. aoristi positus est.

O. IX 29 *ἐπεὶ ἀντίον πῶς ἂν τριόδοντος Ἡρακλέης σκύταλον τίναξε χερσίν, ἀνίκ' ἀμφὶ Πύλον σταθεὶς ἤρειδε Ποσειδᾶν ἤρειδέν τέ νιν ἀργυρέῳ τόξῳ πολεμίζων Φοῖβος, οὐδ' Ἀΐδας*

---

1) Ergo corrigendus est Krueger. Di. 54, 16, 1.

ἀκινήταν ἔχε ῥάβδον; *P.* I 47 *ἦ κεν ἀμνάσειεν, οἵαις ἐν πολέμοισι μάχαις τλάμονι ψυχᾷ παρέμειν', ἁνίχ' εὑρίσκοντο θεῶν παλάμαις τιμάν κτλ.*

3. cum ind. aor.

Tria sunt exempla, semel (O. VII 32) in apodosi ind. imperf. reperimus, bis aoristi.

O. VII 35. *J.* VII (VI) 1 sq. *P.* IV 24 *ἁνίκ' ἄγκυραν ποτὶ χαλκόγενυν ναΐ κρημνάντων ἐπέτοσσε, θοᾶς Ἀργοῦς χαλινόν.* Apodosin malim in verbis antecedentibus quaerere quam verbis *δώδεκα δὲ* usque ad *ἀνσπάσσαντες ἀμοῖς* pro parenthesi habitis apodosin a v. 28 incipere putare particula *τουτάκι* inductam quae a poetis usurpatur pro vulgari *τότε* vel *τηνίκα*: cf. Theogn. 842. Ar. pac. 1045. Apud Pindarum etiam *P.* IV 255. IX 14. fr. 320 (283). *τηνίκα* non est apud Pindarum.

III. *Εὖτε.*

Εὖτε sensu particulae *ὅτε* apud poetas tantum et Herodotum invenitur: cf. Kuehner. II 506, 3 e. Pindarus particula *εὖτε* sexies usus est.

1.

Ac primum quidem usurpat particulam *εὖτε* de re praeterita duobus locis, quorum in primo particulam *εὖτε* ind. imp. sequitur, in altero aoristi. In utroque apodosis indic. aor habet.

a. c. ind. imp. *O.* III 26 *ἔνθα Λατοῦς ἱπποσόα θυγάτηρ δέξατ' ἐλθόντ'* (sc. Herculem) *Ἀρκαδίας ἀπὸ δειρᾶν καὶ πολυγνάμπτων μυχῶν, εὖτέ μιν ἀγγελίαις Εὐρυσθέος ἔντυ' ἀνάγκα κτλ.*: cum eum necessitas impelleret.

b. c. ind. aor. *N.* VI 50 (57) *βαρὺ δ' ἔμπεσέ σφι νεῖκος χαμαὶ καταβὰς Ἀχιλεὺς ἀφ' ἁρμάτων, φαεννᾶς υἱὸν εὖτ' ἐνάριξεν Ἀόος ἀκμᾷ ἔγχεος ζακότοιο.*

2.

Deinde particulam *εὖτε* videmus a Pindaro usurpatam cum de re agitur quae solet fieri, ubi habemus *εὖτ' ἂν* c. coni. aor. Huius quoque usus duo exstant exempla; in apodosi ind. praes. reperitur.

P. III 106 *ὄλβος οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται σῶς* (? coni. Emperius, codd. *ὅς*), *πολὺς εὖτ' ἂν ἐπηται.* fr. 123 (88) 8 *ἀλλ' ἐγὼ θεᾶς ἕκατι, κηρὸς ὣς δαχθεὶς ἕλᾳ ἱρᾶν μελισσᾶν, τάκομαι, εὖτ' ἂν ἴδω παιδὸς νεόγυιον ἐς ἥβαν* (si Schneidewini et Bergkii coniecturas sequimur).

3.

Denique *εὖτ' ἂν* c. coni. aor. bis usurpatur de re futura. *O.* VI 65

ἔνθα οἱ ὤπασε θησαυρὸν δίδυμον
μαντοσύνας, τόκα μὲν φωνὰν ἀκούειν
ψευδέων ἄγνωστον, εὖτ' ἂν δὲ θρασυμάχανος ἐλθὼν
Ἡρακλέης, σεμνὸν θάλος Ἀλκαϊδᾶν, πατρὶ
ἑορτάν τε κτίσῃ πλειστόμβροτον τεθμόν τε μέγιστον ἀέθλων,
Ζηνὸς ἐπ' ἀκροτάτῳ βωμῷ τότ' αὖ χρηστήριον θέσθαι κέλευσεν.

Videmus cum ea quae interiecta sunt longa sint, apodosin particulis *τότ' αὖ* incipere, quae illis *εὖτ' ἂν* respondeant. — *P.* IV 75

τὸν μονοκρήπιδα πάντως ἐν φυλακᾷ σχεθέμεν μεγάλᾳ,
εὖτ' ἂν αἰπεινῶν ἀπὸ σταθμῶν ἐς εὐδείελον
χθόνα μόλῃ κλειτᾶς Ἰωλκοῦ.

In utroque exemplo habes orationem obliquam. Apodosis est infin. aoristi a verbo *ἐκέλευσεν* sive a voce *μάντευμα* pendens.

IV. *Ἐπεί, ἐπεὶ πάμπρωτον, ὡς, ἐπεὶ τάχα.*

Agamus hic de particula *ἐπεί* temporali, de causali infra. Quamquam non semper facile dictu est, temporalis an causalis sit. Primum eos locos afferam, in quibus *ἐπεί* sine dubio particula temporalis est, deinde de dubiis verba faciam. In his exemplis ubi *ἐπεί* sine dubio temporale est, habes in protasi semper indic. aor., in apodosi indic. aor. duodecies, imperfecti quater.

1. *ἐπεί* c. ind. aor. — ind. aor.

Semel incipit apodosis a particula *τότε* (*P.* III 38), semel apodosis ipsa pendet (*N.* I 35), semel in apodosi indic. aor.

praesens *κεῖται* sequitur (*N.* VII 35). Non omnes exscribam locos.

O. VI 57 *τερπνᾶς δ' ἐπεὶ χρυσοστεφάνοιο λάβεν καρπὸν Ἥβας, Ἀλφεῷ μέσσῳ καταβὰς ἐκάλεσσε Ποσειδᾶν' εὐρυβίαν.* *P.* III 38 *ἀλλ' ἐπεὶ τείχει θέσαν ἐν ξυλίνῳ σύγγονοι κούραν, σέλας δ' ἀμφέδραμεν λάβρον Ἁφαίστου, τότ' ἔειπεν Ἀπόλλων.* *O.* VI 47. *P.* IV 188. *ἐς δὲ Ἰωλκὸν ἐπεὶ κατέβα ναυτᾶν ἄωτος, λέξατο πάντας ἐπαινήσαις Ἰάσων.* *O* II 87 (79) *Ἀχιλλέα τ' ἔνεικ', ἐπεὶ Ζηνὸς ἦτορ λιταῖς ἔπεισε, μάτηρ.* *O.* VI 14. X 26. *P.* IX 80. XI 33. *N.* I 35. VII 35. X 14. In his locis *ἐπεὶ* particulam temporalem esse non facile quisquam negabit, sed restant quattuor loci, de quibus dubitari potest. In apodosi semper ind. aor. legitur. *O* I 25 *τοῦ μεγασθενὴς ἐράσσατο γαιάοχος Ποσειδᾶν, ἐπεί νιν καθαροῦ λέβητος ἔξελε Κλωθὼ ἐλέφαντι φαίδιμον ὦμον κεκαδμένον.* Boeckhius de Jonghius Rumpelius alii particulam temporalem esse dicunt, plures ut Dissenius Rauchensteinius Schmidtius Mezger alii causalem. Si cum illis vertimus: Neptunus amavit Pelopem, postquam eum splendido lebete exemit Clotho ebore in nitido humero ornatum (Boeckh.), hoc mihi fere ridiculum videtur, nam antequam eum Clotho ex lebete exemisset, id est antequam natus esset Pelops, neque Neptunus eum amare potuit. Neque vere supervacanea sunt verba si ea causam continere putamus, cur Neptunus Pelopem amaverit. Amavit enim Neptunus puerum propter colorem et pulchritudinem, qua inde a prima infantia splendebat. Nam utut de illo humero ebore splendente censes, sive humerum eburneum fuisse sive candore eburneo nitidum fuisse mavis putare, id constat his verbis pulchritudinem pueri formosi intellegendam esse. Et propter hanc pulchritudinem Neptunus puerum amavit. Particulam *ἐπεὶ* igitur causalem esse censeo.

O. VIII 37 *γλαυκοὶ δὲ δράκοντες, ἐπεὶ κτίσθη νέον, πύργον ἐσαλλόμενοι τρεῖς, οἱ δύο μὲν κάπετον, αὖθι δ' ἀτυζομένω ψυχὰς βάλον.* Agitur de muro Troiano a Neptuno Apolline Aeaco aedificato. Oritur iam quaestio, utrum *ἐπεὶ κτίσθη νέον*, an *ἐπεὶ κτίσθη, νέον πύργος* sit legendum. Illud praebet cod. C, quem secuti sunt Boeckhius dicens '*νέον* pertinet ad verbum *κτίσθη*, quum recens condita esset turris', Rum-

pelius (p. 309) Mezger Hom. *π* 26 *ϱ* 112 laudans. Apud Pindarum aliud huius usus exemplum quanquam non invenio, tamen poetam sic esse locutum vix negandum est, cum Graecos saepissime neutro adiectivi pro adverbio usos esse constet.[1]) Accedit quod sententia melior esse videtur voce *νέον* cum verbo coniuncta. Nam murum illum 'novum' esse poeta non de industria addere debet, nam hoc de omnibus muris vix perfectis dicendum est. Neque vero putare possumus Apollinem Neptunum Aeacum diu post aedificatum murum mansisse, sed ubi primum aedificatus est murus, tum prodigium fuit. Quod optime exprimitur si *ἐπεὶ κτίσθη νέον* coniungimus.[2])

P. V 57 *κεῖνόν γε καὶ βαρύκομποι λέοντες περὶ δείματι φύγον, γλῶσσαν ἐπεί σφιν ἀπένεικεν ὑπερποντίαν.* 'Leones prae timore fugerunt, vocem quando ipsis attulit transmarinam' Boeckhius vertit. Contra Rumpelius et Christius particulam *ἐπεὶ* causalem esse censent. Habemus iam exemplum eius usus particulae *ἐπεὶ* quo et temporalis et causalis esse potest. Sane Battus prius clamare debuit quam leones fugerent: particula temporalis est; sed etiam quod Battus clamabat, causa erat, cur leones fugerent: particula causalis est. Cuiusmodi in exemplis particulam *ἐπεὶ* melius voce 'cum' vertendum esse puto, quae et temporalis et causalis esse potest. Similis est denique locus *P.* V 83 *σὺν Ἑλένᾳ γὰρ μόλον, καπνωθεῖσαν πάτραν ἐπεὶ ϝίδον ἐν Ἄρει.*

Semel invenies apud Pindarum *ἐπεὶ πάμπρωτον*: *P.* IV 111 *τοί μ', ἐπεὶ πάμπρωτον εἶδον φέγγος, . . . κρύβδα πέμπον σπαργάνοις ἐν πορφυρέοις*: ubi primum lucem vidi.

Particula *ὡς* temporalis semel apud Pindarum reperitur: *O.* I 47 *ὡς δ' ἄφαντος ἔπελες, οὐδὲ ματρὶ πολλὰ μαιόμενοι φῶτες ἄγαγον, ἔννεπε κρυφᾷ τις κτλ.*[3])

---

1) Cf. Krueg. 46, 3, 2.

2) Mommsenio (suppl. ann. critt p. 104 s.) non assentior explicanti: 'recens assaltantes tres, deciderunt duo, unus vero rem obtinuit.' Hoc nihil attinet, sed vix erat constructus murus, tum prodigium fuit. Etiam verborum ordinem Mommseni explicationem vetare puto.

3) *ἐπεὶ τάχα* in fr. 51. Schneidewinus (Beiträge zur Kritik der Poetae lyrici Graeci p. 82) ex coniectura restituit.

V.

Locutione ἐξ οὗ relativa nusquam usus est Pindarus, semel dicit ἐξ οὗπερ c. ind. imp. *O.* II 42.

Praeter hoc unum exemplum ἐξ οὗ apud Pindarum bis demonstrativo sensu videmus: *O.* VI 71. IX 76.

Coniunctiones ἔστε ἄχρι μέχρι apud Pindarum non inveniuntur[1]), semel usus est particula ἕως, nimirum Dorica forma ἇς: *O.* X 50 πρόσθε γὰρ νώνυμνος, ἇς Οἰνόμαος ἆρχε, βρέχετο πολλᾷ νιφάδι.

VI. Πρίν.

Πρὶν apud Pindarum et coniunctio et adverbium et praepositio est. Nobis tantum de coniunctione agendum erit.

Apodosis semper affirmativa est. Saepius πρὶν coniunctionem cum infin. aor. coniunctam videmus, ter cum indic. aoristi.

1. cum infin. aor.

Πρὶν ubi cum infin. aor. coniunxit poeta aut de re praeterita agitur aut sententia generalis exprimitur.

a. de re praeterita agitur. *P.* III 8. IX 113. *N.* VII 73. VIII 50 ἦν γε μὰν ἐπικώμιος ὕμνος δὴ πάλαι καὶ πρὶν γενέσθαι τὰν Ἀδράστου τάν τε Καδμείων ἔριν. IX 26. Habes in apodosi semper affirmativa quater indic. aoristi, semel imperfecti (ἦν, *N.* VIII 50).

b. sententia generalis exprimitur. Duo exstant exempla. *J.* III 49 (IV 31) ἔστιν δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. — *P.* II 90 στάθμας δέ τινος ἑλκόμενοι περισσᾶς ἐνέπαξαν ἕλκος ὀδυναρὸν ἑᾷ πρόσθε καρδίᾳ, πρὶν ὅσα φροντίδι μητίονται τυχεῖν. Pauca dicenda sunt de hoc difficili loco. Loquitur Pindarus de invidis atque malignis, quos dicit antequam quod cupiant impetraverint volnus cordi suo infligere. Quae sunt clara, sed quid volunt verba στάθμας δέ τινος ἑλκόμενοι περισσᾶς varie ab editoribus explicata? Ego quidem Boeckhianam probo sententiam quae supplenda est eis quae Hermannus disseruit (op. VII p. 121 s.). Dicit

---

1) Particulam ὄφρα quam apud alios de tempore non semel stare notum est, Pindarus non nisi sensu finali usurpavit.

poeta invidos immoderatis laboribus nihil nisi sibi ipsis damnum afferre. Similes sunt invidi puerorum *διελκυστίνδα* ludentium. Donec uterque paribus viribus funem trahit, nihil damni accipit. Si alter paullo fortius attrahit victoriam reportat neque ipse laeditur. Ubi vero studens victoriam reportare subito omnibus viribus funem attrahit vincet fortasse sed ipse damnum accipiet quod adversarius hanc ingentem vim non exspectans trahitur ita ut victor ipse cadens vulneretur. Funis longus brevisne sit nihil omnino attinet, quam vehementer alter attrahat, interest. Quae si recta sunt sequitur lectionem *περισσᾶς* falsam in *περισσῶς* mutandam esse. Ut puer si nimis intente funem attrahit sibi ipsi nocet sic invidi immodicis laboribus nihil aliud impetrant, nisi ut ipsis cordi infligant volnus. Haec est comparatio, sed verbis *ἕλκος ἐνέπαξαν ἑᾷ πρόσθε καρδίᾳ* noto usu comparationem relinquit poeta.

c.

Semel etiam de tempore praesente usurpatam videmus a Pindaro particulam *πρὶν* cum infin. coniunctam. *N.* VIII 19 *ἵσταμαι δὴ ποσσὶ κούφοις ἀμπνέων τε πρίν τι φάμεν.*

2. cum indic. aor.

Ter invenimus particulam *πρὶν* cum indic. aor. coniunctam; apodosis affirmativa est. *O.* IX 57 *πρὶν Ὀλύμπιος ἁγεμὼν θύγατρ' ἀπὸ γᾶς Ἐπειῶν Ὀπόεντος ἀναρπάσαις ἕκαλος μίχθη Μαιναλίαισιν ἐν δειραῖς καὶ ἔνεικεν Λοκρῷ κτλ.* Boeckhius *πρὶν* manifeste 'olim' esse putat neque non Dissenius.[1]) Mommsenius recte *πρὶν* coniunctionem intellegens ad verba antecedentia (56) retulit. De ceteris difficultatibus quibus locus laborat, hic non est dicendum. — *O.* XIII 63 *ὅς τᾶς ὀφιώδεος υἱόν ποτε Γοργόνος ἦ πόλλ' ἀμφὶ κρουνοῖς Πάγασον ζεῦξαι ποθέων ἔπαθεν, πρίν γέ ϝοι χρυσάμπυκα κούρα χαλινὸν Παλλὰς ἤνεγκεν.* *N.* IV 25 *ξὺν ᾧ ποτε Τροΐαν κραταιὸς Τελαμὼν πόρθησε . . . οὐ τετραορίας γε πρὶν δυώδεκα πέτρῳ ἥρωάς τ' ἐπεμβεβαῶτας ἱπποδάμους ἕλεν δὶς τόσους κτλ.*

1) Adverbium *πρὶν* habes *J.* VIII 68 (VII 75). fr. 79 (47) 1. *P.* XI 39 (*τοπρίν*). Praepositionis loco habes *πρὶν* semel: *P.* IV 43. cf. Viger. p. 442.

Caput tertium.

De particulis causalibus.

I. Ἐπεί.

De ἐπεὶ particula temporali diximus in capite altero, nunc de causali agendum est. Ἐπεὶ aut novam sententiam affert: paratactica est particula, latine 'nam', aut sententia a particula ἐπεὶ incipiens ab antecedente pendet: hypotacticam habemus particulam, latine 'quod, quandoquidem'. Pindarus coniunctionem ἐπεὶ semper cum indicativo coniunxit.

Ac primum quidem de paratactica particula ἐπεὶ dicam, quam in his locis reperiri censeo. De exemplo *O.* I 25 iam supra p. 27 pluribus disserui. *O.* I 81 quaerit Pelops victoriam a Neptuno ἐπεὶ τρεῖς τε καὶ δέκ' ἄνδρας ὀλέσαις ματῆρας (Bergkius, μναστῆρας codd.) ἀναβάλλεται γάμον θυγατρός. X 88 ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχὼν ποιμένα ἐπακτὸν ἀλλότριον θνάσκοντι στυγερώτατος. *P.* III 34 (πέμψεν κασιγνήταν ἐς Λακέρειαν.) ἐπεὶ παρὰ Βοιβιάδος κρημνοῖσιν ᾤκει παρθένος. IX 108 ἐπεὶ θαητὸν εἶδος ἔπλετο. *N.* IV 31 ἐπεὶ ῥέζοντα τι καὶ παθεῖν ἔοικεν. *O.* II 108. III 6. IV 15. VII 90. IX 37. *N.* VI 23. 46. VII 22.[1]) 93. X 51. 57. *J.* I 10. 45. II 45. VIII 64. 67 (VII 69. 74). fr. 169 (151), 5. Ante particulam interrogativam videmus ἐπεὶ positum bis: *O.* IX 29. *P.* VII 5.

Non potest negari non semper inter particulam ἐπεὶ paratacticam et hypotacticam certe diiudicari posse. Neque magni momenti est, cum magis interpunctionis quam sensus sit. — Hypotacticam particulam ἐπεὶ malim his locis intellegere. *O.* VI 25 κεῖναι γὰρ ἐξ ἄλλαν ὁδὸν ἀγεμονεῦσαι ταύταν ἐπίστανται, στεφάνους ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπεὶ δέξαντο. VII 61. XIV 4 κλῦτ', ἐπεὶ εὔχομαι. *P.* II 35 εὐναὶ δὲ παράτροποι ἐς κακότατ'

---

1) Voce ψεύδεσιν non vult vituperare poeta Homerum. Recte explicat Christius neque vero illum locum attulit, ex quo maxime appareat, quid significet illud ψεῦδος: Hes. theog. 27 (Musae loquuntur) ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα. Cf. Hom. τ 203. Theogn. 713.

ἀϑρόαν ἔβαλον ποτὶ κοῖτον ἰόντ', ἐπεὶ νεφέλᾳ παρελέξατο, ψεῦδος γλυκὺ μεϑέπων, ἄιδρις ἀνήρ. IV 122. *J.* VIII 31 (VII 33).

Particula *γέ* addita est semel (*O.* IX 37), *τοί* semel (*J.* II 45). Tempora si quaeris, coniungitur *ἐπεὶ* cum ind. imperf. semel (*P.* III 34), praesentis terdecies, aoristi sedecies. Particula *ἐπειδή* semel usus est Pindarus: *J.* VIII (VII) 7 *πανσάμενοι δ' ἀπράκτων κακῶν γλυκύ τι δαμωσόμεϑα καὶ μετὰ πόνον, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε Ταντάλου λίϑον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι ϑεός.*

II. *Ὅτι.*

Particula *ὅτι* causalis apud Pindarum saepe invenitur, sed praeter unum exemplum, ubi post verbum affectum exprimens posita est, semper post alia verba reperitur causam addens eius quod in antecedentibus dictum est. Illud unum exemplum est *N.* V 46 *χαίρω δ', ὅτι ἐσλοῖσι μάρναται πέρι πᾶσα πόλις.*

Ceteros locos a Rumpelio nullo ordine allatos secundum tempora distribuam.

1.

Ὅτι c. ind. praes. invenitur ter, in apodosi habes ind. praes. semel (*O.* III 39), semel prohibitivum *μή* c. imp. praes. *J.* II 43, semel coni. aor. adhort. (*P.* X 69).

2.

ὅτι c. ind. aor.: quinquies. In apodosi ind. praes. bis (*O.* I 62. *P.* VIII 58), imp. praes. semel (*J.* VIII [VII] 5), ind. aor. semel (*O.* X 31), ind. perf. semel (*P.* II 73).

3.

ὅτι c. ind. perf.: semel (*P.* V 20); in apodosi ind. praes.[1])

4.

ὅτι c. ind. plusquamp.: semel. *O.* VIII 33. in apodosi ind. aor. Particula *ὅτι* postposita est: *ἦν ὅτι νιν πεπρωμένον.*

---

1) De *P.* V 15 videas infra p. 33).

5.

ὅτι c. ind. fut.: semel. fr. 107 (74), 18. In apodosi ind. praes.[1])

6.

Non tam causalem quam explicativam esse particulam ὅτι censeo in his locis: P. II 30 αἱ δύο δ' ἀμπλακίαι φερέπονοι τελέθοντι· τὸ μὲν ἥρως ὅτι ἐμφύλιον αἷμα πρώτιστος οὐκ ἄτερ τέχνας ἐπέμιξε θνατοῖς· ὅτι τε μεγαλοκευθέεσσιν ἔν ποτε θαλάμοις Διὸς ἄκοιτιν ἐπειρᾶτο. Verba non causam afferunt, cur illa duo delicta Ixioni poenam intulerint, sed explicant quae fuerint αἱ δύο ἀμπλακίαι: duo delicta, alterum quod — quodque. Nam verbis τὸ μὲν ὅτι non respondere τὸ δὲ ὅτι sed ὅτι τε apud Pindarum non est mirum.

P. V 14 σὲ δ' ἐρχόμενον ἐν δίκᾳ πολὺς ὄλβος ἀμφινέμεται· τὸ μὲν ὅτι βασιλεὺς ἐσσὶ μεγαλᾶν πολίων ... μάκαρ δὲ καὶ νῦν, κλεεννᾶς ὅτι εὖχος ἤδη παρὰ Πυθιάδος ἵπποις ἑλὼν δέδεξαι τόνδε κῶμον ἀνέρων, Ἀπολλώνιον ἄθυρμα. Prius ὅτι explicat verba πολὺς ὄλβος: 'magna te amplectitur felicitas, quod rex es magnarum urbium'.

Potuit sane poeta sic fere pergere: τὸ δ' ὅτι εὖχος δέδεξαι, ita ut haec verba τὸ δ' ὅτι illis τὸ μὲν ὅτι accurate responderent, sed dicit μάκαρ δὲ καὶ νῦν ὅτι: iam hoc alterum ὅτι non tam explicativum quam causale est. Latine bis vertamus 'quod', sed nostra si utimur lingua, quid intersit inter duas particulas etsi minimum est cognoscere possumus. Nam sic fere vertam: Dich aber, der du wandelst im Rechte, umgiebt Glück in Menge: einmal nämlich, daſs du ein König bist groſser Städte, selig aber bist du auch jetzt, weil du usw. — Restat exemplum, ubi dubitari potest, pronomen ὅ τι an particulam ὅτι intellegamus. J. VII (VI) 39 ἀείσομαι χαίταν στεφάνοισιν ἁρμόζων· ὁ δ' ἀθανάτων μὴ θρασσέτω φθόνος, ὅτι τερπνὸν ἐφάμερον διώκων ἕκαλος ἔπειμι γῆρας ἔς τε τὸν μόρσιμον αἰῶνα. Plane falsam puto illam explicationem, qua verba ὅ τι (sic) τερπνὸν κτλ. obiectum verbi θρασσέτω esse

1) Nihil mutandum est, cum poeta dicat: quidquid facturus est, nihil querar, quoniam non solus patiar sed una cum omnibus. — Ceterum hic locus Rumpeli lexico addendus est.

voluerunt nonnulli ut Schneidewinus, Mommsenius[1]) Rumpelius alii. Nam θράσσειν nihil aliud esse potest ac ταράσσειν, id est 'conturbare, beunruhigen'; sic apud aequales Pindari verbum usurpari notum est, ut apud Aeschylum.[2])

Si autem verba ὅ τι τερπνὸν κτλ. obiectum esse verbi θρασσέτω putamus, significatio conturbandi non apta est sed exspectamus verbum ut concidere.[3]) Quae significatio cum apud posteriores demum inveniatur[4]), illa explicatio falsa est.

Sed utrum construere: ne conturbet invidia quod ('weil') sector, an ut Christius Bergkium secutus voluit post φθόνος puncto posito ὅ τι τερπνόν ἐστιν intellegere debeamus, vix certis argumentis diiudicari poterit. Christius nullam causam cur sic explicaverit afferre potuit nisi quod dicit hoc esse suavius. Mihi hoc non suave esse videtur propter asyndeton: malim in verbis ὅτι usque ad αἰῶνα causam invidiae deorum cognoscere quae ne se conturbet poeta optat. Itaque virgula post verbum φθόνος posita ὅτι particulam causalem esse puto.[5])

III. *Οὕνεκα εἵνεκεν τοὕνεκα.*

Particula *οὕνεκα* (*οὕνεκεν*) apud Pindarum saepius significatione 'quod, quandoquidem' invenitur; bis est particula declarativa ut saepe apud Homerum[6]), neque vero praepositionis loco ponitur, quod apud tragicos saepissime fit.[7])

De formis harum particularum hic mihi non dicendum est ubi tantum de usu agitur. Multa etiam de determinatione formarum disseruit Mommsenius.[8])

O. XIV 15 *Λυδῷ γὰρ Ἀσώπιχον ἐν τρόπῳ ἐν μελέταις τ' ἀείδων ἔμολον, οὕνεκ' Ὀλυμπιόνικος ἁ Μινύεια σεῦ ϝέκατι.*

---

1) Übersetzung 1846 p. 184.

2) Prom. 627 Kirchh.

3) 'Zerschmettern' Mommsenius vertit.

4) Cf. Buttm. lexil. I 211.

5) Si mecum consentis, hunc locum Rumpeli lexico sub ὅτι 2) addas. — In fr. 139, 9 ὅτι quod traditum erat ab Hermanno optimo iure deletum est.

6) Cf. Ameisium ad ε 216.

7) Cf. Krueg. Di. 68, 19, 2. Mommsen. ann. critt. suppl. p. 202.

8) l. l. p. 197 ss.

J. VII (VI) 12 (*τίνι τῶν πάρος μάλιστα θυμὸν τεὸν εὔφρανας ἢ . . .*) *ἢ Δωρίδ' ἀποικίαν οὕνεκεν ὀρθῷ ἔστασας ἐπὶ σφυρῷ Λακεδαιμονίων, ἕλον δ' Ἀμύκλας Αἰγεῖδαι σέθεν ἔκγονοι μαντεύμασι Πυθίοις;* Codices BD *οὕνεκ'* praebent quod Thierschius in *οὕνεκεν* mutavit, quem secuti sunt Bergkius Christius alii. Sed Heynius *ἀνίκ' ἄρ'* coniecit Hermanno probante, postquam iam Schmidius[1]) particulam temporalem postulavit scribens *ἀνίκα ὀρθῷ* hiatu intolerabili. Utraque lectio et Heyniana et Thierschiana defendi potest. Heyniana his causis fulcitur: scholiasta particulam temporalem videtur legisse cum explicet: *ἢ ὅτε τὴν Δωρίδα τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον ἐπ' ἀσφαλοῦς στῆναι παρεσκευάσας.*

Accedit quod Pindarus in hac enumeratione bis temporales usurpavit particulas: *ἀνίκα* (4), *ὅτε* (10). Tamen malim Thierschi coniecturam probare quod lenior est et quod sic sermo optime variatur. Iam enim habemus hunc variatum sermonem: *τίνι τῶν πάρος μάλιστα εὔφρανας; ἢ ῥα ἀνίκα ἄντειλας, ἢ δεξαμένα, ἢ ἀμφὶ βουλαῖς, ἢ ἀμφ' Ἰόλαον, ἢ Σπαρτῶν, ἢ ὅτε ἄμπεμψας, ἢ οὕνεκεν ἔστασας;* Vides in uno quoque membro structuram variatam. Quae variatio Heyni coniectura deletur, cum iam supra *ἀνίκα* legatur. Accedit quod particula *ἄρα* addita superflua est. Thierschii igitur probo coniecturam.[2])

J. VIII (VII) 19. *N.* IV 20.

Semel apud Pindarum particula *οὕνεκεν* sensu demonstrativo usurpatam videmus. *P.* IX 93 *οὕνεκεν, εἰ φίλος ἀστῶν, εἴ τις ἀντάεις, τό γ' ἐν ξυνῷ πεπονημένον εὖ μὴ λόγον βλάπτων ἁλίοιο γέροντος κρυπτέτω.*[3])

IV. Ὅτε.

Particulae *ὅτε* causalis apud Pindarum duo tantum exstant exempla. *O.* IX 83. *P.* II 27 *μακρὸν οὐχ ὑπέμεινεν ὄλβον, μαινομέναις φρασὶν Ἥρας ὅτ' ἐράσσατο.*

1) *Πινδάρου περίοδος.* 1616.

2) Dativos *πυκιναῖς βουλαῖς* non debuit mutare Bergkius. De industria poeta *ἀμφὶ* cum dativo coniunxit cum sequatur *ἀμφὶ* c. acc. Pindarum enumerationem quam maxime voluisse variare apparet, quae variatio Bergkii et Heynii coniecturis deletur. Cf. Kuehn. II § 449 g.

3) Correlativum quod dicunt *τοὔνεκα* semel reperitur. *O* I 67.

V. Ὡς.

Particulum ὡς apud Pindarum bis causam indicare voluit Rumpelius, *N.* VI 4 et *O.* XIII 45. Videamus locos. *N.* VI 1 *ἓν ἀνδρῶν, ἓν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι· διείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα δύναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλὲς αἰὲν ἕδος μένει οὐρανός·* Sine dubio particula ὡς causalis est, cum sententiarum conexus hic sit: ʻunum est hominum, unum deorum genus, utriusque commune est quod utrumque ex eadem matre oritur, sed dirimit duo genera vis quae cuique est, q u o n i a m genus hominum nihil est, dei autem sempiterni’. Boeckhius igitur non recte ʻut’ (consecutiva vi) vertit, rectius Dissenius. Nolo silentio praeterire Christium *κεκριμένα* acc. neutr. plur. esse putare, quod addita voce *πᾶσα* vetatur, quae non sensum habet nisi cum verbo *κεκριμένα* coniuncta, ut sensus sit ʻvis tota diversa’.

O. XIII 43 *ὅσσα τ’ ἐν Δελφοῖσιν ἀριστεύσατε ἠδὲ χόρτοις ἐν λέοντος θηρίομαι πολέσιν περὶ πλήθει καλῶν, ὡς μὰν σαφὲς οὐκ ἂν εἰδείην λέγειν ποντιᾶν ψάφων ἀριθμόν.*

Quibus verbis poeta enumerationem victoriarum a Xenophonte eiusque cognatis reportatarum claudit. Quot Delphis et Nemeae facinora praeclare fecistis, contendo cum multis de multitudine, nam non dicam numerum marinorum calculorum. Sed etiam comparativo sensu particulam intellegere possumus: contendo cum multis de multitudine victoriarum sic ut non possim dicere numerum calculorum. Quamquam sensus causalis aptior videtur.

VI. Ἅτε = utpote.

a. participio vel substantivo additum. Tria sunt apud Pindarum exempla. fr. 145 (109) *θεὸς ἅτε πλέον τι λαχών.* *P.* II 84 *ποτὶ δ’ ἐχθρὸν ἅτ’ ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι.* *J.* VI (V) 51 *εἶπέν τε φωνήσαις ἅτε μάντις ἀνήρ.* Christius dicit: ʻfatus qualia vates, non tamquam Herculem ipsum divinandi arte praeditum crediderint’. Sane Herculem non crediderunt vatem, sed tum cum ei vota de Telamonis filio loquenti deus aquilam misit puto Herculem divino quo-

dam animo motum in hoc temporis momento vatem fuisse poetam voluisse. Ergo non opus est cum Mezgero doctius quam verius admonere Herculem in fabulis Boeotiis cum Apolline Ismenio coniungi. Errat etiam Mezger negans verba posse significare 'wie ein Seher', cum comparativam particulae *ἅτε* vim supra viderimus, cf. p. 16.

b. *ἅτε* genitivo absoluto additur. *P.* II 79 *ἅτε γὰρ εἰνάλιον πόνον ἐχοίσας βαθὺ σκευᾶς ἑτέρας, ἀβάπτιστός εἰμι φελλὸς ὣς ὑπὲρ ἕρκος ἅλμας.* Apparet hoc quoque loco particulam *ἅτε* sensu causali esse positam. Non satis accurate puto Boeckhium vertisse: 'velut marinum enim laborem habente cetero instrumento in profundo mari, non immergor suberis instar supra rete, salsis undis'. Imagine se uti Pindarus tantum particula *ὡς* admonet. Comparat se suberi in aequore natanti cetero instrumento in profundo mari laborante. Apparet in hoc altero membro particulam comparativam prorsus abundare. Immo: utpote cetero instrumento in mari profundo laborem habente non immergor suberis instar, vel nostra lingua: „denn während ja das übrige Gerät tief im Meere arbeitet, bin ich wie der Kork über dem Wasser, unbenetzt vom Meerwasser". Coniecturas quibus hic locus tentatus est repellere non opus est, cum verba tradita optime posse explicari demonstrasse mihi videar.

Caput quartum.

De particulis finalibus.

Particulam *ἵνα* Pindarus non usurpavit nisi significatione primaria[1]), quae est 'ubi'. Quo sensu *ἵνα* decies invenitur: videas Rumpelium. Finalem particulam *ἵνα* quam ne Aeschylus quidem saepius quam bis usurpavit apud nostrum non invenies. Quibus finem indicat, sunt particulae *ὡς ὅπως ὄφρα*

1) Cf. Kuehn. II § 553, 1, 1.

μή, de quorum usu iam quae habemus dicenda sunt. Disputavit autem de sententiis finalibus Graecis Philippus Weber (Entwicklungsgeschichte der Absichtssätze, in 'Beiträge zur historischen Syntax der griechischen Sprache', herausgegeben von M. Schanz. Bd. II, Heft 1. Würzburg 1884). De sententiis finalibus Pindaricis egit in capitis tertii paragrapho prima (pp. 72—74).

I. Ὡς.

Particulam ὡς finalem non admodum adamavit Pindarus.

1. cum optat.

O. X 26 *ἐπεὶ Ποσειδάνιον πέφνε Κτέατον ἀμύμονα, πέφνε δ' Εὔρυτον, ὡς Αὐγέαν λάτριον ἀέκονθ' ἑκὼν μισθὸν ὑπέρβιον πράσσοιτο.* Sine dubio particula ὡς finalem sensum habet: interfecit Hercules Molionidas, ut ab Augea mercedem exigeret.[1]) *P.* IV 7 ὡς particulam non finalem (ut Weber) sed declarativam intellego: videas infra (p. 58).

2. ὡς ἄν c. optat.

O. VII 39 *τότε καὶ φαυσίμβροτος δαίμων Ὑπεριονίδας μέλλον ἔντειλεν φυλάξασθαι χρέος παισὶν φίλοις, ὡς ἂν θεᾷ πρῶτοι κτίσαιεν βωμὸν ἐναργέα, καὶ σεμνὰν θυσίαν θέμενοι πατρί τε θυμὸν ἰάναιεν κόρᾳ τ' ἐγχειβρόμῳ.* Quod apud Pindarum unum exemplum est particularum ὡς ἄν cum optat. coniunctarum. Neque vero video, cur cum Kaysero Vaticanum scholiastam secuto ὡς τᾷ θεᾷ scribamus, quam coniecturam iam Mommsenius[2]) iure repulit neque Weber probavit. Neque structura postulat ut corrigamus. Nam Graeca est: apud Homerum saepe reperitur.[3]) Multa invenies exempla apud Kuehnerum II § 553, 5. cf. Hermannum de part. ἄν III 4, 151 ss.

---

1) In Christii editione mendum typographicum corrigas: non Paus. V 25, sed Paus. V 1, 9 ss. in adnotatione ad v. 26. legendum est. Addo locos Paus. VIII 14, 9. II 15, 1.

2) ann. critt. suppl. p. 76.

3) Cf. ν 402 et quae adnotavit Ameisius ('Anhang'). Adeas etiam Kruegerum Di. 54, 8, 4. Cf. Hdt. V 37. VII 176. Xen. Cyr. I 6, 13.

3.

N. VIII 35 κελεύθοις ἁπλόαις ζωᾶς ἐφαπτοίμαν θανὼν ὡς παισὶ κλέος μὴ τὸ δύσφαμον προσάψω, ubi προσάψω malim coni. aor. quam ind. fut. intellegere, cum hic a particula ὡς pendens perraro inveniatur. cf. Kuehnerum II § 553, 4. cf. p. 44, adnott. 1.

II. Ὅπως.

Neque etiam particulam ὅπως videtur amasse Pindarus. Bis usurpavit ὅπως sensu adverbii relativi in quaestionibus pendentibus, quo de usu consulas Rumpelium. Particula finalis est ὅπως semel, cum opt. aor. coniuncta ab optativo aoristi pendens et ipso a particula ὄφρα pendente. *N.* III 59 ὄφρα θαλασσίαις ἀνέμων ῥιπαῖσι πεμφθεὶς ὑπὸ Τροΐαν δορίκτυπον ἀλαλὰν Λυκίων τε προσμένοι καὶ Φρυγῶν Δαρδάνων τε, καὶ ἐγχεσφόροις ἐπιμίξαις Αἰθιόπεσσι χεῖρας ἐν φρασὶ πάξαιθ', ὅπως σφίσι μὴ κοίρανος ὀπίσω πάλιν οἴκαδ' ἀνεψιὸς ζαμενὴς Ἑλένοιο Μέμνων μόλοι. Verba si recte sunt tradita quod equidem puto sic intellegenda esse censeo. Achilles missus est Troiam, ut cum Aethiopibus congressus praecordiis suis infigeret <curam>, ut eis ne dominus Memnon domum rediret. <Curam> inserui, nam tale aliquid animo suppleas ut particula finalis ὅπως (μὴ) clara fiat. Quod Bergkius nescio an neglexerit πάξαι θάπος coniciens, quae coniectura a Webero probata iam ob id refutanda videtur, quod θάπος non analogia alius loci fulcitur. Bene Dissenius: 'ut manus cum Aethiopibus conserens eam animo infigeret sententiam [malim 'curam'], ne Memnon rediret, h. e. ut pugnans cum Aethiopibus inprimis curaret hoc, ne Memnon rediret'. Christius ad Heyniorum et Huschkiorum[1]) perversam sententiam rediit, verbum χεῖρας cum his ἐν φρασὶ (praecordiis inimicorum nimirum) πάξαιτο esse coniungendum, quae explicatio iam ab Hermanno et inprimis a Dissenio tam bene repulsa est, ut iure mireris virum doctum foedam istam imaginem nec non plane ineptam

1) Albii Tibulli elegiae tres. 1840 p. 30. et in editione Tibulli ad I 3, 4.

rursus effodisse. Locus *N.* VII 26 a Christio laudatus plane alienus est, cum hic Aiacem gladio pectus percussisse dicatur. Sed ut manus hostium praecordiis infigeret Achilles Chironem optasse et suasisse putans ingenti iniuria laedes *δικαιότατον Κενταύρων*.

III. Ὄφρα.

Saepius Pindarus particulam *ὄφρα* usurpavit, quae inde ab Homero epicorum et lyricorum poetarum communis neque a tragicis spernitur.

1. cum coni.

a. post. temp. praes. *P.* IV 1 *σάμερον μὲν χρή σε παρ' ἀνδρὶ φίλῳ στᾶμεν, . . . ὄφρα κωμάζοντι σὺν Ἀρκεσίλᾳ, Μοῖσα, Λατοίδαισιν ὀφειλόμενον Πυθῶνί τ' αὔξῃς οὖρον ὕμνων. O.* XIV 18 *μελαντειχέα νῦν δόμον Φερσεφόνας ἐλθ', Ἀχοῖ, πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγγελίαν, Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖσ' υἱὸν εἴπῃς κτλ. O.* VI 22 *ὦ Φίντις, ἀλλὰ ζεῦξον ἤδη μοι σθένος ἡμιόνων, ᾇ τάχος, ὄφρα κελεύθῳ τ' ἐν καθαρᾷ βάσομεν ὄκχον, ἵκωμαί τε πρὸς ἀνδρῶν καὶ γένος.* Caveas *βάσομεν* ind. fut. esse putes non quod negandum sit particulam *ὄφρα* cum futuro posse coniungi, sed quod vix verisimile est Pindarum in tam brevi sententia sine causa tempora variasse. Restat locus *P.* XI 9 *καλεῖ συνίμεν ὄφρα Θέμιν ἱερὰν Πυθῶνά τε καὶ ὀρθοδίκαν γᾶς ὀμφαλὸν κελαδήσετ'* (sic Heynius, libri *κελαδῆτε*) *ἄκρᾳ σὺν ἑσπέρᾳ κτλ.*, ubi Heyni coniectura *κελαδήσετε* coni. aor. non ind. fut. est; cf. Weber p. 74. Cum coni. praes. coniuncta invenitur particula *ὄφρα* semel: *P.* I 71 *λίσσομαι νεῦσον, Κρονίων, ἅμερον ὄφρα κατ' οἶκον ὁ Φοῖνιξ ὁ Τυρσανῶν τ' ἀλαλατὸς ἔχῃ.*[1])

b. post tempus praeteritum. Coniunctivus in sententiis finalibus post tempus praeteritum iam apud Homerum exstat, consulas Krueg. Di. 54, 8, 2. Ameisium ad *γ* 15. Hermannum ad Viger. p. 850, not. 350 et de emend. rat. Gr. gramm. II 21, 212, de aetate Orphei 812. Kuehn II § 553, 3. Brunckium[2]) errare putantem *ὄφρα* c. coni. post praet. coniunctum

1) Cf. Madvig. adv. I 187.
2) Ad Apoll. Rhod. argon. I 17.

particula ἂν non addita soloecum esse idem Hermannus demonstravit.[1])

Apud Pindarum habemus exempla particulae ὄφρα cum coni. post tempus praet. coniunctae duo: *P.* IV 90 καὶ μὰν Τιτυὸν βέλος Ἀρτέμιδος θήρευσε κραιπνόν, ἐξ ἀνικάτου φαρέτρας ὀρνύμενον, ὄφρα τις τᾶν ἐν δυνατῷ φιλοτάτων ἐπιψαύειν ἔραται. ἔραται enim est forma Dorica coniunctivi, vide Krueger. Di. § 39 sub ἔραμαι, Ahrensium dial. II 313. Coniunctivus meo iudicio hoc loco stare potest, quod verbum θήρευσε plane eandem significationem habet ac perfectum, dico actio necandi perfecta est, vernacule 'das Geschoss hat ihn erlegt', non 'erlegte ihn'. cf. Krueg. Di. 54, 8, 2.

Alterum exemplum est *O.* VII 13 καί νυν ὑπ' ἀμφοτέρων σὺν Διαγόρᾳ κατέβαν τὰν ποντίαν ὑμνέων παῖδ' Ἀφροδίτας Ἀελίοιό τε νύμφαν, Ῥόδον, εὐθυμάχαν ὄφρα πελώριον ἄνδρα παρ' Ἀλφειῷ στεφανωσάμενον αἰνέσω. Primum de forma αἰνέσω dicendum est, quam coniunctivum aoristi correptum haberi volo. Quamquam enim apud Pindarum in ceteris aoristi formis verbi αἰνεῖν littera *H* invenitur[2]), tamen in αἰνέσω vocalis correpta esse potest sic ut indic. fut. αἰνέσω legimus (*N.* VII 63) quanquam infin. fut. αἰνήσειν scriptum videmus (*N.* I 72).[3]) Accedit quod nostro loco coniunctivus multo aptior videtur quam futurum. κατέβαν enim nihil aliud est ac 'descendi' vi perfecti. Actio descendendi iam perfecta est. Igitur 'adsum'. Quae cum ita sint coniunctivus αἰνέσω optime et sensui et grammaticae videtur respondere.

c. Restat locus singularis, de quo pluribus erit dicendum. fr. 128 (90). In Athenaei codice, qui fragmentum servavit (X 427 D) sic scriptum videmus: Χάριτάς τ' Ἀφροδισίων ἐρώτων, ὄφρα σὺν χειμαμάρῳ μεθύων Ἀγάθωνι δὲ βάλω κότταβον. De particula ὄφρα et verbi ab ea pendentis modo et tempore nihil certi diei potest. Apud Boeckhium invenies fragmentum a 'censore' in Ephem. litt. Jen. 1806 n. 249 p. 142 'correctum'. Cuius coniecturis fragmentum meo iudicio

---

1) Viger. p. 793.

2) αἴνησα *O.* X 99. αἴνησεν *P.* III 13. αἴνησαν fr. 216 (235). αἰνήσαις *O.* IX 14. αἰνῆσαι *P.* I 43. IV 140.

3) cf. *P.* X 69.

difficilius factum est quam antea. Quid enim significant illa 'ut cum torrente ebrius aestuem'? Laudat quidem Dissenius Anacreontis illud[1]) μεθύων ἔρωτι neque vero intellegens, quantum intersit inter duo verba: illud enim Anacreontis intellegere possumus, haec σὺν χειμάρρῳ μεθύων minime. Neque video ullam constructionem in verbis ab illo censore restitutis. Quam emendationem plane esse spernendam puto. Meo iudicio, si quis de hoc fragmento verba facturus est, inprimis caveat, ne verbum βάλω mutet, cum βάλλειν in ludo qui κότταβος vocatur vox sit usitatissima. Bergkii igitur coniecturam καλῶ non probans cum Christio quod metrum spondeum requirere videtur βάλλω scribam. Neque nego coniecturam Χειμάρῳ (Χιμάρῳ Bergkius) minime mihi placere. Cum enim nomen Agathonis usitatissimum sit, illud nomen non nisi apud recentiores[2]) et in inscriptionibus[3]) reperitur. Itaque in corrupto verbo χειμαμαρῳ nomen proprium latere nego. Iam puto in χειμαμαρῳ aliquam vocem latere qua dicatur, qua re poeta se ebrium esse dicat. Si litteras μα per dittographiam ortas delemus habemus χειμαρῳ, unde paene sese offert ἱμέρῳ quod iam a nescio quo coniectum sensui optime respondere non erit qui neget, cum poeta paullo ante de gratiis Venereorum amorum locutus sit. Iam apte conferas illud Anacreonteum μεθύων ἔρωτι. Accedit quod imago pulchrior est poetae desiderio ebrii. Ergo bona coniectura ἱμέρῳ a doctis non erat reicienda. Neque vero plura hoc de loco dici possunt cum verba nimis pauca tradita sint.

2. c. optat.

Particulam ὄφρα coniungit Pindarus cum optativo post tempus praeteritum quinquies.

P. V 60 ὁ δ' ἀρχαγέτας ἔδωκ' Ἀπόλλων θῆρας αἰνῷ φόβῳ, ὄφρα μὴ ταμίᾳ Κυράνας ἀτελὴς γένοιτο μαντεύμασιν. *J.* III 71 (IV 53) προσπαλαίσων ἦλθ' ἀνήρ, τὰν πυροφόρον Λιβύαν, κρανίοις ὄφρα ξένων ναὸν Ποσειδάωνος ἐρέφοντα σχέθοι, υἱὸς

---

1) fr. XVII in Bergkii editione anni 1834.

2) Cf. Polyb. XXIX 1. Suidam sub Ἐπίχαρμος qui filius 'Chimari' fuisse dicitur.

3) Cf. CIG. III 5769.

Ἀλκμῆνας. *P.* IV 217 *λιτάς τ' ἐπαοιδὰς ἐκδιδάσκησεν σοφὸν Αἰσονίδαν, ὄφρα Μηδείας τοκέων ἀφέλοιτ' αἰδῶ, ποθεινὰ δ' Ἑλλὰς αὐτὰν ἐν φρασὶ καιομέναν δονέοι μάστιγι Πειθοῦς.* *P.* XII 19 . . . *παρθένος αὐλῶν τεῦχε πάμφωνον μέλος, ὄφρα τὸν Εὐρυάλας ἐκ καρπαλιμᾶν γενύων χριμφθέντα σὺν ἔντεσι μιμήσαι τ' ἐρικλάγκταν γόον.* *N.* III 59. Hunc locum iam supra laudavi (p. 39), ubi exscriptum invenies.

In tribus exemplis primo loco allatis et in apodosi et in protasi aoristum habemus; in tertio (*P.* IV 217) in locum aoristi (*ἀφέλοιτο*) praesens successit (*δονέοι*). In ceteris exemplis in apodosi imperfectum legimus, a quo pendet *ὄφρα* c. opt. aor. coniunctum.

IV. *Μή.*

Hic tantum de coniunctione finali *μή* dicendum est, quae usurpatur sensu 'ne' 'ut ne'.

1.

c. coni. aor. post ind. praes.

P. VIII 29 *εἰμὶ δ' ἄσχολος ἀναθέμεν πᾶσαν μακραγορίαν λύρᾳ τε καὶ φθέγματι μαλθακῷ, μὴ κόρος ἐλθὼν κνίσῃ.*

2.

c. opt. aor. post imp. aor.

Unum exstat exemplum. *P.* IV 154 *τὰ μὲν ἄνευ ξυνᾶς ἀνίας λῦσον ἄμμιν μή τι νεώτερον ἐξ αὐτῶν ἀνασταίη κακόν.* Traditum est in libris manuscriptis *ἀναστήσῃς ἀναστήσῃ ἀνασταίη* (a scholiasta). Optime Boeckhius (nott. critt. p. 466) refutavit eos qui *ἀναστήσῃ* legunt, neque tamen assentior doctissimo Hermanni coniecturam *ἀναστήῃ* recipienti, cum lectio *ἀνασταίη* ab Ahrensio probata scholiastae verbis magis commendetur neque ut Boeckhius dixit grammaticae repugnet. Facile enim optativus potest explicari: „zuweilen steht der Optativ ohne *ἂν* in einem Nebensatze nach einem Haupttempus im Hauptsatze, um eine unentschiedene Möglichkeit auszudrücken". Kuehner II § 399, 7, ubi exempla invenies.

3.

c. opt. praes. post opt. praes.

P. V 119 *διδοῖτ' ... ἔχειν, μὴ ... δαμαλίζοι.* Cum modi recte traditi sint, non est cur de criticis huius loci difficultatibus disseram.

4.

c. opt. aor. post ind. aor.

O. IX 60 *ἔνεικεν Λοκρῷ* (sc. Iuppiter Protogeniam) *μὴ καθέλοι νιν αἰὼν πότμον ἐφάψαις ὀρφανὸν γενεᾶς.*[1])

Caput quintum.

De particulis *εἰ* (*εἴπερ, εἰ γάρ*) *ἄν.*

A. De enuntiatis hypotheticis.

Quarum sententiarum apud Pindarum inveniuntur formae quattuor: Realis potentialis irrealis constructiones ex duabus mixtae. Disputavit autem pluribus de sententiis condicionalibus Pindaricis Gildersleevius (the American journal of philology III 1882, p. 434—445).

I. De reali.

1.

a. Prima et maxime simplex forma est haec:

εἰ c. ind. praes. — ind. praes.

O. I 66 *εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεται λελαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει.* *P.* I 87 *εἴ τι καὶ φλαῦρον παραιθύσσει, μέγα τοι φέρεται πὰρ σέθεν.* *P.* II 58 *εἰ δέ τις ἤδη κτεάτεσσί τε καὶ περὶ τιμᾷ λέγει ἕτερόν τιν' ἀν' Ἑλλάδα τῶν πάροιθε γενέσθαι*

---

1) Negantur coniunctiones finales particula *μὴ* hae: *ὄφρα* *P.* V 62 (p. 42), *ὅπως* *N.* III 62 (p. 39. 43), *ὡς* *N.* VIII 37 (p. 39). Non potest negari huius loci explicationes posse cogitari duas. Altera, a me probata, est: *ὡς μὴ* (cf. Bernhardy, Synt. p. 461) *τὸ δύσφαμον κλέος παισὶ προσάψω.* Altera, cui Christius favet, est: *ὡς παισὶ κλέος, μὴ τὸ δύσφαμον προσάψω*: articulo praeposito adiectivum vim substantivi induisse Christius putat. Sed haud scio an Pindarus, si talem esse voluerit sententiam *μηδὲ* dixerit, cf. *O.* XI 18. Articulus *τὸ* facile potest explicari: optat Pindarus, ne liberis *τὸ δύσφαμον κλέος* relinquat, id est illam famam inhonestam, quae iure omnibus vitanda est, vel tale quid.

ὑπέρτερον, χαύνᾳ πραπίδι παλαιμονεῖ κενεά. *P.* III 80 *εἰ δὲ λόγων συνέμεν κορυφάν, Ἱέρων, ὀρθὰν ἐπίστᾳ, μανθάνων οἶσθα προτέρων.* *P.* IV 145 *Μοῖραι δ' ἀφίσταντ', εἴ τις ἔχθρα πέλει ὁμογόνοις, αἰδῶ καλύψαι.* *O.* III 42. *J.* I 67. VI (V) 10. *P.* III 103. VIII 73. In *N.* X 83 respondent verba *ἔστι σοι τούτων λάχος* verbis antecedentibus *εἰ θέλεις*: mox (85) indicativis *εἰ δὲ μάρνασαι* et *νοεῖς* respondet structura potentialis *ἥμισυ μέν κε πνέοις κτλ.* De his et aliis constructionibus ex duabus quasi commixtis infra plura erunt dicenda (p. 53—55). Restat fr. 107 (74), in quo indic. praesentis *ὀλοφύρομαι* respondet indicativo praesentis *φέρεις* a particula *εἰ* pendenti, cuius in locum iam (v. 16) indicativus futuri succedit *θήσεις*. Ergo hanc habemus formam: *εἰ φέρεις ἢ εἰ θήσεις — ὀλοφύρομαι.*

b. Transeamus ad eam compositionem, in qua protasi a particula *εἰ* incipienti respondet apodosis prohibitivum continens:

εἰ c. ind. praes. — *μὴ* c. imp. praes.

Cuius usus apud Pindarum legimus exempla duo. Unum est *O.* I 3 *εἰ δ' ἄεθλα γαρύειν ἔλδεαι, φίλον ἦτορ, μηκέτ' ἀελίου σκόπει ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἁμέρᾳ φαεννὸν ἄστρον ἐρήμας δι' αἰθέρος, μηδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα φέρτερον αὐδάσομεν.* Discrimen illud, *αὐδάσομεν* utrum sit coniunctivus aoristi an indicativus futuri mihi videtur posse diiudicari, si particulam *μηδὲ* spectemus, qua non potuit uti Pindarus, si voluisset dicere 'nec poterimus canere'. Habemus igitur coniunctivum aoristi sensu prohibitivi: Boeckhius Hartungius alii sic iam recte explicuerunt. Homerum vocales saepissime corripuisse nemo nescit; apud Pindarum non tam saepe corripiuntur, sed habemus exempla, cf. *O.* VII 3. VI 24, supra p. 10. 40. Boeckh. metra p. 289. Ergo formam habemus hanc:

εἰ c. ind. praes. — *μὴ* c. imp. praes. *μηδὲ* c. coni. aor.

Alterum exemplum est *N.* V 50 *εἰ δὲ Θεμίστιον ἵκεις, ὥστ' ἀείδειν, μηκέτι ῥίγει.*

c. *εἰ* c. ind. praes. — *μὴ* c. coni. aor.

Praeter illum locum *O.* I 7 de quo iam dixi Pindarus hac compositione usus est nusquam, cum carmen Olympicum quintum, in quo (v. 23) sic legimus, Pindari esse plerique iure negent.

d. εἰ c. ind. praes. — imp. aor.

Exempla exstant duo. *O.* I 77 *φίλια δῶρα Κυπρίας ἄγ' εἴ τι, Ποσείδαον, ἐς χάριν τέλλεται, πέδασον ἔγχος Οἰνομάου χάλκεον, ἐμὲ δ' ἐπὶ ταχυτάτων πόρευσον ἁρμάτων ἐς Ἆλιν κράτει δὲ πέλασον.*

Multo difficilior est alter locus *N.* IV 79 *εἰ δέ τοι μάτρῳ μ' ἔτι Καλλικλεῖ κελεύεις στάλαν θέμεν Παρίου λίθου λευκοτέραν· ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας, ὕμνος δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐργμάτων βασιλεῦσιν ἰσοδαίμονα τεύχει φῶτα· κεῖνος ἀμφ' Ἀχέροντι ναιετάων ἐμὰν γλῶσσαν εὑρέτω κελαδήτιν Ὀρσοτριαίνα, ἵν' ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου θάλησε Κορινθίοις σελίνοις.* Oritur iam quaestio, unde incipiat apodosis. Erasmus Schmidius constructionem non recte intellexit dicens subintellegendum esse verbum *θήσω*. Construit igitur: si vero sane avunculo me etiam Callicli iubes columnam ponere Pario lapide candidiorem ⟨ponam⟩. Non potest dubitari, quin protasis in verbis *εἰ δέ τοι* usque ad verba *λίθου λευκοτέραν* exstet, sed apodosis utrum a verbis *ὁ χρυσὸς ἑψόμενος* an ab his *κεῖνος ἀμφ' Ἀχέροντι* incipiat inter viros doctos lis est. Huic explicationi favent Heynius verba *ὁ χρυσὸς — τεύχει φῶτα* in medio esse *παρένθετα* putans, Boeckhius haec verba cum antecedentibus coniungens ut causa addatur, cur Calliclem cani velit, Christius dicens his verbis rem in protasi significatam confirmari. Sed dissident Godofredus Hermannus (diss. Pindar. IV p. 373) Dissenius, qui cum in sua tum in Boeckhi editione multa neque vero bene hac de re disputat, Mezger alii. Qui docti omnes apodosin iam a verbis *ὁ χρυσὸς* incipere volunt, in apodosi rursus Hermanno antecedentem et consequentem sententiam esse putante. Quorum rationem esse falsam videbimus si sic construemus ut illi voluere. Nam protasi *εἰ δέ τοι* usque ad verba *Παρίου λίθου λευκοτέραν* respondebit tum apodosis quae ex duobus membris constans in soluta oratione sic fere exprimi debeat: scito, ut aurum coctum splendidissimum est, sic hymnum facinorum praeclare gestorum virum regibus aequalem reddere. Haec cogitari posse non nego. Sed iam verba sequentia sine ullo conexu cum antecedentibus sunt, cum sententia quam continent ex ante-

cedentibus sequatur: 'ergo inveniat'. Quod etiam Dissenius sensit vertens: quare ille ad Acherontem habitans vocem meam invenito. Neque vero haec per asyndeton a Pindaro solent exprimi. Quae cum ita sint, mihi videtur apodosis incipere a verbis *κεῖνος ἀμφ' Ἀχέροντι*, ut hanc formam structurae habeamus:

εἰ c. ind. praes. [parenthesis] — imp. aor.

Sic etiam Gildersleevius (l. l. p. 439) constructionem intellexit.

e. *εἰ* c. ind. praes. — ind. fut.

Cuius compositionis apud Pindarum invenitur exemplum unum. *P.* IX 50 *εἰ δὲ χρὴ καὶ πὰρ σοφὸν ἀντιφερίξαι, ἐρέω.*

Restant exempla eius usus per quem verbum omitti potest, sive in protasi sive in apodosi.

f. Ac primum quidem invenimus *εἰ* c. ind. praes., cui verbum non respondet. *J.* III 1 *εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις ἢ σθένει πλούτου κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμῖχθαι:* nimirum *ἄξιός ἐστιν.* Similiter *ἐστὶν* supplendum est *J.* VII (VI) 43 *τὰ μακρὰ δ' εἴ τις παπταίνει, βραχὺς ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἕδραν.*

Difficilis est locus tertius, de quo nunc est agendum. *O.* II 62 (56) *εἰ δέ νιν* (sc. *πλοῦτον ἀρεταῖς δεδαιδαλμένον* v. 58) *ἔχων τις οἶδεν τὸ μέλλον, ὅτι θανόντων μὲν ἐνθάδ' αὔτις* (codd. *αὐτίκ'*) *ἀπάλαμνοι φρένες ποινὰς ἔτισαν, τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ ἀλιτρὰ κατὰ γᾶς δικάζει τις ἐχθρᾷ λόγον φράσαις ἀνάγκᾳ.* Sine ulla dubitatione protasis est *εἰ δέ νιν ἔχων τις οἶδεν τὸ μέλλον.* A verbo *οἶδεν* pendet sententia a particula *ὅτι* incipiens in duo membra divisa, quorum alterum est *θανόντων μὲν ἐνθάδ' αὔτις ἀπάλαμνοι φρένες ποινὰς ἔτισαν*, alterum *τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ* usque ad verba *φράσαις ἀνάγκᾳ.* Haec nemo negabit sed iam quaeritur, ubi sit apodosis. Schmidius et Heynius scribunt *εἰ δέ νιν ἔχει τις, οἶδεν τὸ μέλλον.* Quae lectio sine dubio falsa est, nam si quis illas divitias de quibus dixit poeta habet idcirco non etiam quid sit futurum scire debet. Ergo haec quoque explicatio, verba *εἴ τις ἔχων* idem valere ac *εἴ τις ἔχων ἐστίν*, cui Boeckhius favet, falsa est. Hermanni tam dura quam acuta explicatio iam a Boeckhio optimo iure refutata est, qui ipse *εἴ γε*

scripsit: divitiae virtuti iunctae optima res homini est, siquidem qui eas teneat futurorum non est immemor quae post mortem homines maneant. Cui coniecturae a Christio nuper receptae obstat quod Pindarus tantum coniunctioni πρὶν addidit particulam γέ (cf. *O.* XIII 65). 'Siquidem' apud Pindarum est εἴπερ vel simplex εἰ. Accedit quod illa coniectura recepta tota sententia non modo claudicat sed etiam plane perversa redditur. Quae enim Pindarus de illis divitiis praedicat haec omnia sine ulla condicione dici possunt, sive qui eas habet ignorat, sive scit futura. Videamus. Dicit poeta: 'divitiae virtutibus iunctae occasionem facinorum pulchrorum praebent': sine ulla dubitatione. — 'graves curas opprimunt': nemo negabit. — 'viro astrum splendidissimum et lux verissima'. Quam sententiam Pindarum saepissime profiteri non est quin sciat. Quae omnia de illis divitiis possunt praedicari etiamsi qui eas habet τὸ μέλλον ignorat. Quae cum ita sint apodosin in versibus antecedentibus latere (φέρει) ut etiam Gildersleevius censuit nego. Sed iam poeta novam addit sententiam: εἰ δὲ. Iam sententiarum hic est conexus: divitiae virtutibus ornatae praeclara res est, neque vero hoc satis est, sed si ad eas (εἰ δέ νιν ἔχων) accedit quod qui eas habet οἶδεν τὸ μέλλον iam hoc praeclarissimum est. Haec vel similis apodosis omissa est, quod poeta iam sententiam τοῦ εἰδέναι τὸ μέλλον in partes singulas dividit (usque ad v. 85). Tum demum apodosin non iam bene stare posse intellegitur. Puto igitur apodosin a poeta esse omissam propter disputationem de rebus futuris, quae inter protasin et apodosin interposita cum longa esset effecit, ut apodosis non iam exprimeretur. Sic Boeckhi coniecturam refutasse mihi videor nec non Mezgeri explicationem, qui apodosin a verbis ἴσ' ἐν δὲ incipere statuit, quod rectum esse iam propter hoc nego, quod qui alteram partem τοῦ μέλλοντος scit etiam alteram habet, ut poeta eum de hac altera parte non ex industria admonere debeat ('so wisse er andrerseits'. Mezger).

Haec hactenus; de ceteris difficultatibus, quibus locum hunc pulcherrimum abundare valde est dolendum, hic ubi tantum de particula εἰ verba facio non mihi est dicendum.

Bis a Pindaro in protasi verbum ἐστίν omissum est:

P. XII 28 *εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ καμάτου οὐ φαίνεται.* *N.* IX 28 *εἰ δυνατόν, Κρονίων, πεῖραν μὲν ἀγάνορα... ἀναβάλλομαι ὡς πόρσιστα, μοῖραν δ' εὔνομον αἰτέω σε παισὶν δαρὸν Αἰτναίων ὀπάζειν.*

2.

εἰ c. ind. imperf. — ind. praes.

Unum exemplum. *N.* VII 74 *εἰ πόνος ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται.*

3.

Eo saepius coniungit particulam *εἰ* cum indicativo aoristi, in apodosi varia inveniuntur tempora.

a. *εἰ* c. ind. aor. — ind. praes.

J. VI (V) 42 *εἴ ποτ' ἐμᾶν, ὦ Ζεῦ πάτερ, θυμῷ θέλων ἀρᾶν ἄκουσας, νῦν σε, νῦν εὐχαῖς ὑπὸ θεσπεσίαις, λίσσομαι κτλ.* *P.* XI 54 *φθονεραὶ δ' ἀμύνονται ἆται, εἴ τις ἄκρον ἑλὼν ἡσυχᾷ τε νεμόμενος αἰνὰν ὕβριν ἀπέφυγεν κτλ.* *O.* VI 77: protasis *εἰ ἐδώρησαν*, apodosis *κεῖνος κραίνει.* *N.* VII 75 *νικῶντί γε χάριν, εἴ τι πέραν ἀερθεὶς ἀνέκραγον, οὐ τραχύς εἰμι καταθέμεν.* Hunc locum difficilem et ad interpretandum et ad interpungendum esse non ignoro; neque vero de his rebus verba facienda sunt mihi, quippe quod verba a me afferenda luce clariora sint.

b. *εἰ* c. ind. aor. — ind. imperf.

Unum exemplum. *O.* I 55 *εἰ δὲ δή τιν' ἄνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος.*

c. *εἰ* c. ind. aor. — imp. praes.

O. I 17 *ἀλλὰ Δωρίαν ἀπὸ φόρμιγγα πασσάλου λάμβαν', εἴ τί τοι Πίσας τε καὶ Φερενίκου χάρις νόον ὑπὸ γλυκυτάταις ἔθηκε φροντίσιν.*

d. *εἰ* c. ind. aor — *μὴ* c. imp. aor.

O. VIII 54 *εἰ δ' ἐγὼ Μελησίᾳ ἐξ ἀγενείων κῦδος ἀνέδραμον ὕμνῳ, μὴ βαλέτω με λίθῳ τραχεῖ φθόνος.*

e. *εἰ* c. ind. fut. et ind. aor. — imp. perf.

N. XI 13 *εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλους, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη κτλ.*

f. εἰ c. ind. aor. — verbum deest.

P. XI 41 *Μοῖσα, τὸ δὲ τεόν, εἰ μισθοῖο συνέθευ παρέχειν φωνὰν ὑπάργυρον, ἄλλοτ' ἄλλᾳ ταρασσέμεν κτλ.* *N.* III 19 *εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα παῖς Ἀριστοφάνευς, οὐκέτι προτέρω ἀβάταν ἅλα κιόνων ὑπὲρ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές* (sc. *ἐστιν*). Nostra lingua addamus verba haec: 'so möge er nicht vergessen' vel tale quid; Graecos et Latinos haec omittere et statim apodosin adiungere notum est.

4.

Cum particulam εἰ cum indicativo perfecti coniungit poeta, in apodosi invenimus aut indicativum praesentis aut prohibitivum.

a. εἰ c. ind. perf. — ind. praes.

J. I 41 *εἰ δ' ἀρετᾷ 'ντέταταί τις πᾶσαν ὀργάν, ἀμφότερον δαπάναις τε καὶ πόνοις, χρή νιν εὑρόντεσσιν ἀγάνορα κόμπον μὴ φθονεραῖσι φέρειν γνώμαις.* Locus desperatus est; Christii lectionem recepi.

b. εἰ c. ind. perf. — μή c. imp. praes.

Huius quoque structurae apud Pindarum unum exstat exemplum. *J.* V (IV) 22 *εἰ δὲ τέτραπται θεοδότων ἔργων κέλευθον ἂν καθαράν, μὴ φθόνει κόμπον τὸν ἐοικότ' ἀοιδᾷ κιρνάμεν ἀντὶ πόνων.*

II. De potentiali.

Transeamus iam ad eas structuras in quibus particula εἰ cum optativo coniungitur.

1.

Ac primum quidem agendum erit de enuntiationibus condicionalibus, quarum in protasi particulam εἰ optativus sequitur, cum in apodosi optativus cum particula κέ coniunctus locum habeat.

a. εἰ c. opt. praes. — opt. praes. c. κέ.

Cuius simplicis constructionis habemus unum exemplum. Solet enim Pindarus simplicibus formis constructionum condicionalium non saepe uti, sed constructiones ex compluribus commixtas adamavit, de quibus mox erit dicendum. Unum

quod dixi exemplum est *N.* VII 89 *εἰ δ' αὐτὸ καὶ θεὸς ἀνέχοι, ἐν τίν κ' ἐθέλοι, Γίγαντας ὃς ἐδάμασας, εὐτυχῶς ναίειν κτλ.* Lectionem *ἂν ἔχοι* ab Heynio Dissenio Hermanno receptam, ab Heynio perverse explicatam falsam esse iam demonstravit Thierschius. Neque etiam Bergkii coniectura opus est, quippe quod *ἀνέχοι* bonum sensum habeat quod quidem Gildersleevius (l. l. p. 444) negat, sed cf. Hom. *τ* 111 *εὐδικίας ἀνέχῃσιν.*

b. *εἰ* c. opt. praes. — opt. aor. c. *κέ.*

Huius quoque usus apud Pindarum unum reperitur exemplum: *O.* VI 4 *εἰ δ' εἴη μὲν Ὀλυμπιονίκας, βωμῷ τε μαντείῳ ταμίας Διὸς ἐν Πίσᾳ, συνοικιστήρ τε τᾶν κλεινᾶν Συρακοσσᾶν, τίνα κεν φύγοι ὕμνον κεῖνος ἀνήρ; P.* VIII 13 *κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι.* Supplendum est *ἐστὶν* vel *εἴη ἄν.*

2.

Restant exempla in quibus optativus potentialis aoristi absolute positus est neque vero sine participio, quod instar protasis est. Sunt haec: *N.* IV 30 *ἀπειρομάχας ἐών κε φανείη λόγον ὁ μὴ ξυνιείς* (= *εἰ μὴ ξυνιείη*). *O.* X 20 *θήξαις δέ κε φύντ' ἀρετᾷ ποτὶ πελώριον ὁρμάσαι κλέος ἀνὴρ θεοῦ σὺν παλάμᾳ* (*εἰ θήξαι*). *P.* X 29 *ναυσὶ δ' οὔτε πεζὸς ἰὼν ἂν εὕροις ἐς Ὑπερβορέων ἀγῶνα θαυματὰν ὁδόν* (*οὔτε εἰ ναυσὶν οὔτε εἰ πεζὸς ἴοις, εὕροις ἄν*). *P.* X 61. *N.* X 39.

III. De irreali.

Hoc nomine eas sententias condicionales intellegi volo, quarum in apodosi indicativus temporis historici cum particula *ἄν* (*κέ*) coniunctus ponitur.

1.

Ac primum quidem invenimus hanc formam:

εἰ c. ind. imp. — ind. aor. c. *ἄν* (*κέ*).

N. IV 13 *εἰ δ' ἔτι ζαμενεῖ Τιμόκριτος ἀελίῳ σὸς* (?) *πατὴρ ἐθάλπετο, ποικίλον κιθαρίζων ἅμα κε τῷδε μέλει κλιθεὶς ὕμνον κελάδησε καλλίνικον κτλ. N.* VII 24 *εἰ γὰρ ἦν ἓ τὰν ἀλάθειαν ἰδέμεν, οὔ κεν ὅπλων χολωθεὶς ὁ καρτερὸς Αἴας ἔπαξε διὰ*

φρενῶν λευρὸν ξίφος. *P.* III 63 *εἰ δὲ σώφρων ἄντρον ἔναι' ἔτι Χείρων, καί τί Ϝοι φίλτρον ἐν θυμῷ μελιγάρυες ὕμνοι ἁμέτεροι τίθεν, ἰατῆρά τοί κέν νιν πίθον καί νυν ἐσλοῖσι παρασχεῖν ἀνδράσιν θερμᾶν νόσων ἤ τινα Λατοΐδα κεκλημένον ἢ πατέρος. Καί κεν ἐν ναυσὶν μόλον Ἰονίαν τέμνων θάλασσαν Ἀρέθουσαν ἐπὶ κράναν παρ' Αἰτναῖον ξένον . . . τῷ μὲν διδύμας χάριτας εἰ κατέβαν ὑγίειαν ἄγων χρυσέαν κῶμόν τ' ἀέθλων Πυθίων αἴγλαν στεφάνοις, τοὺς ἀριστεύων Φερένικος ἕλ' ἐν Κίρρᾳ ποτέ, ἀστέρος οὐρανίου, φαμί, τηλαυγέστερον κείνῳ φάος ἐξικόμαν κε βαθὺν πόντον περάσαις.* Tres habemus sententias condicionales, priorem *εἰ δὲ σώφρων* — *ἢ πατέρος*, cuius apodosis est *πίθον κεν*, protasis ex duobus membris constat: *εἰ ἔναιε Χείρων καὶ ὕμνοι τίθεν*, quae protasis etiam in sententia sequenti *καί κεν* — *πατήρ* animo supplenda est, tum habemus structurum condicionalem *εἰ κατέβαν ἄγων* — *ἐξικόμαν κεν.*

2.

εἰ c. ind. aor. — ind. aor. c. *κέν.*

P. III 73, quem locum iam attuli (cf. v. 65): *P.* IV 43 *εἰ γὰρ οἴκοι νιν βάλε παρ χθόνιον Ἅιδα στόμα κτλ. . . . τετράτων παίδων κ' ἐπιγεινομένων αἷμά Ϝοι κείναν λάβε σὺν Δαναοῖς εὐρεῖαν ἄπειρον.* *O.* XII 13.

3.

Protasis loco participium posuit Pindarus bis. *N.* XI 24 *ναὶ μὰ γὰρ ὅρκον, ἐμὰν δόξαν παρὰ Κασταλίᾳ καὶ παρ' εὐδένδρῳ μολὼν ὄχθῳ Κρόνου κάλλιον ἂν δηριώντων ἐνόστησ' ἀντιπάλων* (= *εἰ ἔμολεν*).

N. IX 34 *Χρομίῳ κεν ὑπασπίζων παρὰ πεζοβόαις ἵπποις τε ναῶν τ' ἐν μάχαις ἔκρινας ἂν κίνδυνον ὀξείας ἀυτᾶς.* Locus admodum difficilis est. Oritur enim quaestio, *ἌΝ* (v. 35) utrum sit coniunctio an praepositio ex *ἀνὰ* apocopata. Illud dicunt Schmidius (p. 215) Dissenius (cum in Boeckhi tum in sua editione) Christius (in priore editione) alii, hoc Heynius Kayser Bergkius Mezger Christius (in maiore editione). Ergo quid est iudicandum? Si *ἂν* coniunctionem esse putamus, sensus est hic: 'si Chromio armiger adstitisses, cognovisses discrimen acris proelii'. Quae dicere poetam voluisse nego.

Nam discrimen illud pugnae etiam si non Chromio sed alii cuivis armiger adstitisses cognoscere potuisti. Discrimen pugnae quicunque ei interfuit cognoscere potuit. Neque vero pugnam periculosam fuisse facile potuisse cognosci poeta dicere vult, sed hoc dicit Chromium fuisse bellicosissimum atque fortissimum. Hoc enim significant verba *ἐν πολέμῳ κείνα θεὸς* (sc. *Αἰδώς*) *ἔντυεν αὐτοῦ θυμὸν αἰχματὰν ἀμύνειν λοιγὸν Ἐνυαλίου*. Unde autem licuit cognoscere, Chromium sic fortem fuisse? Ex discrimine acris proelii: nam quo est maius periculum pugnae, eo fortior est is, qui in tanto discrimine fortiter pugnet, vel ut poeta dicit 'propulset exitium Enyalii'. Quae cum ita sint apparet *ἂν* praepositionem esse. Facile ex antecedentibus particula *κεν* ad *ἔκρινας* ducitur. Participio apposita est.

IV.

Quoniam de usitatis formis enuntiationum hypotheticarum dixi, restat ut de constructionibus ex duabus mixtis verba faciam.

1.

εἰ c. ind. praes. — opt. praes. c. *κέν*.

N. X 85 *εἰ δὲ κασιγνήτου πέρι μάρναοαι πάντων δὲ νοεῖς ἀποδάσσασθαι ϝισον, ἥμισυ μέν κε πνέοις γαίας ὑπένερθεν ἐών, ἥμισυ δ' οὐρανοῦ ἐν χρυσέοις δόμοισιν.* *N.* VII 86 *εἰ δέ δεύεται ἀνδρὸς ἀνήρ τι, φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεναι νόῳ φιλήσαντ' ἀτενέι γείτονι χάρμα πάντων ἐπάξιον.*

2.

In protasi *εἰ* c. opt. praes., in apodosi ind. vel praes. vel futuri.

a. *εἰ* c. opt. praes. — ind. praes.

J. II 33 *οὐ γὰρ πάγος, οὐδὲ προσάντης ἁ κέλευθος γίνεται, εἴ τις εὐδόξων ἐς ἀνδρῶν ἄγοι τιμὰς Ἑλικωνιάδων.*

b. *εἰ* c. opt. praes. — ind. fut.

O. XIII 105 *εἰ δὲ δαίμων γενέθλιος ἕρποι, Δὶ τοῦτ' Ἐνυαλίῳ τ' ἐκδώσομεν πράσσειν.*

3.

εἰ c. coni. praes. — ind. praes.

J. V (IV) 12 *δύο δέ τοι ζωᾶς ἄωτον μοῦνα ποιμαίνοντι τὸν ἄλπνιστον εὐανθεῖ σὺν ὄλβῳ, εἴ τις εὖ πάσχων λόγον ἐσλὸν ἀκούῃ.*

4.

Plura sunt exempla eius constructionis cuius in protasi εἰ c. opt. aor. ponitur; in apodosi aut ind. praes. locum habet aut verbum aliquod, ex quo infinitivus pendet cui *κέν* particula addita est.

a. εἰ c. opt. aor. — ind. praes. *P.* I 81 *καιρὸν εἰ φθέγξαιο, πολλῶν πείρατα συντανύσαις ἐν βραχεῖ, μείων ἕπεται μῶμος ἀνθρώπων.* *J.* V (IV) 14 *πάντ' ἔχεις, εἴ σε τούτων μοῖρ' ἐφίκοιτο καλῶν.*

b. *O.* I 111 *εἰ δὲ μὴ ταχὺ λίποι, ἔτι γλυκυτέραν κεν ἔλπομαι σὺν ἅρματι θοῷ κλεΐξειν.* In hoc Pindari loco particulam *κὲν* cum infinitivo coniungas, ut iam Boeckhius recte construxit. cf. Bäumlein. p. 351 ss. Kuehner. II § 398, 3. Sententia non pendens haec est: *εἰ δὲ μὴ ταχὺ λίποι, ἔτι γλυκυτέραν κλεΐξω κεν.* *P.* III 110 *εἰ δέ μοι πλοῦτον θεὸς ἁβρὸν ὀρέξαι, ἐλπίδ' ἔχω κλέος εὑρέσθαι κεν ὑψηλὸν πρόσω.* cf. Bäumlein. p. 349 ss., de infinitivo a verbo *ἐλπίζειν* pendente p. 350.

5.

Pindarus cum in protasi εἰ c. coni. aor. coniungit, in apodosi ponit ind. aut praes. aut aoristi. Est autem hic usus particulae εἰ cum coniunctivo aoristi coniunctae (pro *ἐὰν* c. coni.) Homericus, nam ἔαν apud Homerum non invenitur, saepissime vero coniungit particulam εἰ cum coniunctivo: cf. Krueger. § 54, 12, 2. Kuehner. II § 398, 2 d. Gildersleevium (l. l. p. 441 ss.). cf. supra p. 10.

a. εἰ c. coni. aor. — ind. praes.

Huius structurae multa sunt exempla. *O.* VI 11 *πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴ τι ποναθῇ.* *μέμνανται* enim formam perfecti, sed praesentis vim habet: 'memores sunt'. *O.* VII 1. Verba exscripta et explicata sunt supra (p. 9—11). *P.* IV 273 *ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖτις ἕσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται, ἐξαπίνας εἰ*

μὴ θεὸς ἀγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. ib. 263 *εἰ γάρ τις ὄζους ὀξυτόμῳ πελέκει ἐξερείψαι κε μεγάλας δρυός, αἰσχύνῃ δέ Ϝοι θαητὸν εἶδος, καὶ φθινόκαρπος ἐοῖσα διδοῖ ψᾶφον περ' αὐτᾶς.* Verba *ἐξερείψαι κε* Hermannus, quamquam olim[1]) defendere conatus est, postea optime mutavit in *ἐξερείψῃ μέν.* Neque enim ullus hic est locus optativi cum particula *κὲν* coniuncti; coniunctivo opus esse quod sequitur *αἰσχύνῃ δὲ* ostendit, cui praeclare respondet *ἐξερείψῃ μέν.* — *N.* VII 14. IX 46 *εἰ γὰρ ἅμα κτεάνοις πολλοῖς ἐπίδοξον ἄρηται κῦδος, οὐκ ἔνεστι πόρσω θνατὸν ἔτι σκοπιᾶς ἄλλας ἐφάψασθαι ποδοῖν.* *J.* III 58 (IV 40) *τοῦτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾶεν ἕρπει, εἴ τις εὖ Ϝείπῃ τι.* fr. 42 (171), 4 *εἰ δέ τις ἀνθρώποισι θεόσδοτος ἄτα προστύχῃ* (v. l. *προστύχοι*), *ταύταν σκότει κρύπτειν ἔοικεν.*

b. *εἰ* c. coni. aor. — ind. aor.

Unum extat exemplum. *N.* VII 11 *εἰ δὲ τύχῃ τις ἔρδων, μελίφρον' αἰτίαν ῥοαῖσι Μοισᾶν ἐνέβαλε.*

6.

Particulam *εἰ* cum ind. perf. coniunctam invenies semel: in apodosi habes optat. praes. *N.* V 19 *εἰ δ' ὄλβον ἢ χειρῶν βίαν ἢ σιδαρίταν ἐπαινῆσαι πόλεμον δεδόκηται, μακρά μοι αὐτόθεν ἅλματ' ὑποσκάπτοι τις.*

B. De reliquo usu particulae *εἰ*.

I. *εἰ* = num.

cf. Kuehner. II § 587, 21. *N.* VII 68 *μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ παρ μέλος ἔρχομαι.* *O.* VI 89 *γνῶναί τ' ἔπειτ', ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλαθέσιν λόγοις εἰ φεύγομεν, Βοιωτίαν ὗν.* *O.* VIII 2 ... *ἵνα μάντιες ἄνδρες ἐμπύροις τεκμαιρόμενοι παραπειρῶνται Διὸς ἀργικεραύνου, εἴ τιν' ἔχει λόγον ἀνθρώπων πέρι κτλ.* cf. *O.* XIV 4. *P.* IX 93. *P.* IV 163 *μεμάντευμαι δ' ἐπὶ Κασταλίᾳ, εἰ μετάλλατόν τι.*

---

1) Ad. Viger. p. 830. cf. de part. *ἂν* III 11.

II. εἰ = siquidem.

O. IX 25 . . . ἀγγελίαν πέμψω ταύταν, εἰ σύν τινι μοιριδίῳ παλάμᾳ ἐξαίρετον Χαρίτων νέμομαι κᾶπον.

P. III 85 λαγέταν γάρ τοι τύραννον δέρκεται, εἴ τιν᾽ ἀνθρώπων, ὁ μέγας πότμος (= si quem hominum).

III. εἴπερ.

a. εἴπερ = siquidem.

1. c. ind. praes. *P.* I 89 εὐανθεῖ δ᾽ ἐν ὀργᾷ παρμένων, εἴπερ τι φιλεῖς ἀκοὰν ἀδεῖαν αἰεὶ κλύειν, μὴ κάμνε λίαν δαπάναις. cf. Kuehner. II § 510, 5.

2. c. ind. perf. *N.* II 6 ὀφείλει δ᾽ ἔτι, πατρίαν εἴπερ καθ᾽ ὁδόν νιν εὐθυπομπὸς αἰὼν ταῖς μεγάλαις δέδωκε κόσμον Ἀθάναις θαμὰ μὲν Ἰσθμιάδων δρέπεσθαι κάλλιστον ἄωτον κτλ.

b. καίπερ = etsi.

N. IV 36 ἔμπα, καίπερ ἔχει βαθεῖα ποντιὰς ἅλμα μέσσον, ἀντίτειν ἐπιβουλίᾳ. cf. Kuehner. II § 578, 2—3.

IV. εἰ γὰρ = utinam.

Kuehner. II § 395, 6. — *P.* I 46 εἰ γὰρ ὁ πᾶς χρόνος ὄλβον μὲν οὕτω καὶ κτεάνων δόσιν εὐθύνοι, καμάτων δ᾽ ἐπίλασιν παράσχοι. *N.* VII 98; est una periodus: utinam aptans pertexas, filii autem teneant.

Caput sextum.

De particulis consecutivis et declarativis.

I. De particulis consecutivis.

1. Ὥστε.

Particula ὥστε quater usus est Pindarus, semper cum infinitivo coniuncta. Est usus Pindaricus particulae ὥστε quodammodo singularis ut iam videbimus. Usus vulgaris maxime

similis est locus *N.* V 1 *οὐκ ἀνδριαντοποιός εἰμ', ὥστ' ἐλινύσοντα Ϝεργάζεσθαι ἀγάλματ' ἐπ' αὐτᾶς βαθμίδος ἑσταότα.* *O.* IX 74.

Singulariter particula *ὥστε* posita est post verbum *κατανεύειν*, post quod aut accusativum (cf. Hom. *Θ* 175) aut infinitivum (cf. Hom. *B* 112) invenire solemus. *N.* V 34 *ὁ δ' ἐφράσθη κατένευσέν τέ Ϝοι ὀρσινεφὴς ἐξ οὐρανοῦ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεύς, ὥστ' ἐν τάχει ποντιᾶν χρυσαλακάτων τινὰ Νηρεΐδων πράξειν ἄκοιτιν.* Pindarus ipse *N.* I 14 post *κατένευσεν* infin. fut. sine part. *ὥστε* posuit. Dissenius particulam *ὥστε* post *κατένευσεν* explicare studet ut non sine vi additam esse dicat. Audias ipsum: „Iuppiter magnopere probans castitatem et iustitiam Pelei ita voluntatem suam significavit, ut haud cunctanter divinam se ei uxorem paraturum affirmaret." Confert etiam in sua editione Thucyd. VIII 86 *ἐπαγγελλόμενοι ὥστε βοηθεῖν.* — cf. Krueger. 65, 3, 1 et ad Thucyd. I 119. II 2, 4. Kuehner. II § 473, 2, 6.

Vis finalis inest particulae *ὥστε* *N.* V 50 *εἰ δὲ Θεμίστιον ἵκεις ὥστ' ἀείδειν μηκέτι ῥίγει.*

2. Ὡς.

Etiam particula *ὡς* cum particula *ἤ* coniuncta apud Pindarum semel reperitur post comparativum. *O.* XIII 112 *καὶ πᾶσαν κατὰ Ἑλλάδ' εὑρήσεις ἐρευνῶν μάσσον', ἢ ὡς διΐμεν* (cf. p. 17) *ἢ ὡς* pro *ἢ ὥστε* post Homerum, qui neque *ἢ ὡς* neque *ἢ ὥστε* post comparativum posuit, non raro invenitur cf. Krueger. 49, 4.

II. De particulis declarativis.

1. Ὅτι.

Usus particulae declarativae *ὅτι* apud Pindarum simplex est, cum non nisi post verba dicendi et sciendi habeat. Bis posita est particula *ὅτι* post verbum *εἰδέναι*, semel post *λέγειν*, post *ἐννέπειν* semel, semel post *διαγγέλλειν.*

a. post verba dicendi.

O. XIV 19 . . . *δόμον Φερσεφόνας ἔλθ', Ἀχοῖ, πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγγελίαν, Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖσ' υἱὸν εἴπῃς,*

ὅτι ϝοι νέαν κόλποισι παρ' εὐδόξου Πίσας ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων πτεροῖσι χαίταν. N. V 3. O. I 48 *ἔννεπε κρυφᾳ τις αὐτίκα φθονερῶν γειτόνων ὕδατος ὅτι σε πυρὶ ζέοισαν εἰς ἀκμὰν μαχαίρᾳ τάμον κατὰ μέλη κτλ.*

b. post verbum *εἰδέναι.*

O. II 62 (56): verba exscripta et explicata sunt supra (p. 47). N. IV 43 *εὖ ϝοῖδ' ὅτι χρόνος ἕρπων πεπρωμέναν τελέσει.*

2. *Οὕνεκεν, εἵνεκεν.*

Duo exempla particulae *οὕνεκεν* (*εἵνεκεν*) sensu declarativo usurpatae habemus. N. IX 36 Quoniam de hoc loco quae putem supra (p. 52) exposui, hic tantum laudare eum debeo. Cum *ἀν* (ante *κίνδυνον*) praepositionem esse putemus particula *οὕνεκεν* sensum declarativum habet: ex periculo cognosses, deam ipsam eius animum incitasse.[1]) Ergo corrigendus est Rumpelius. Eandem vim habet *εἵνεκεν* J. VIII 31 (VII 33) *εἶπε δ' εὔβουλος ἐν μέσοισι Θέμις, εἵνεκεν πεπρωμένον ἦν κτλ.*

3. *Ὡς.*

Eodem fere modo quo *ὅτι* etiam particula *ὡς* sensu declarativo locum habet apud Pindarum post verba dicendi.

P. IV 6 *χρῆσεν* (sc. Pythia) *οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας, ἱερὰν νᾶσον ὡς ἤδη λιπὼν κτίσσειεν εὐάρματον πόλιν ἐν ἀργινόεντι μαστῷ καὶ τὸ Μηδείας ἔπος ἀγκομίσαι κτλ.* De constructione usitatissima qua subiectum enuntiati pendentis (*κτίσσειε*) obiectum regentis (*χρῆσεν*) factum est, cf. Christium ad h. l. Nitzschium ad Od. I 300. II 65. — Krueg. 61, 6. — N. V 30 *συνέπαξε λόγον, ὡς ἄρα νυμφείας ἐπείρα κεῖνος ἐν λέκτροις Ἀκάστου εὐνᾶς.* N. I 33 *ἐγὼ δ' Ἡρακλέος ἀντέχομαι, προφρόνως ἐν κορυφαῖς ἀρετᾶν μεγάλαις ἀρχαῖον ὀτρύνων λόγον, ὡς ἐπεὶ σπλάγχνων ὕπο ματέρος αὐτίκα θαητὰν ἐς αἴγλαν παῖς Διὸς ὠδῖνα φεύγων διδύμῳ σὺν κασιγνήτῳ μόλεν, ὡς οὐ λαθὼν χρυσόθρονον Ἥραν κροκωτὸν σπάργανον ἐγκατέβα.*

---

1) *Οὕνεκα* sensu declarativo etiam alias usurpatur, cf. Ameisium ad Hom. ε 216. Soph. OR 708. OC. 1397.

Loci pluribus tractati sunt hi:

Vita.

Natus sum Paulus Brandt Cothenae Anhaltinorum a. d. IV. Idus Apriles anni h. s. LXXV. patre Hermanno matre Maria e gente Schilling. Fidei addictus sum evangelicae Primis litterarum elementis tres per annos in ludis Bernburgiensi et Dessaviensi imbutus in gymnasium Carolinum Bernburgiense receptus sum patre carissimo directore florens, in quo quattuor annos peregi. Postquam mihi puero tredecim annorum pater optimus praematura morte ereptus est, cum matre Dessaviam migravi, ubi in gymnasium Fridericianum receptus sum quod floret Gustavo Kruegero directore. Semper pium in praeceptores servabo animum, inprimis nunquam obliviscar, quanta benevolentia puerum orbum praeceptores Fr. Ballin et F. Seelmann adiuverint. Maturitatis testimonium adeptus vere anni 1894 Bonnam me contuli. Docuerunt me viri humanissimi Brinkmann, Buecheler, Litzmann, Loeschke, Solmsen, Usener, Wilmanns. Exercitationibus archaeologicis ut interessem Loeschke benigne permisit. Per duo semestria proseminario philologo Bonnensi adscriptus eram Buechelero et Usenero moderantibus. Qui viri doctissimi studiis tironis semper maxima cum benignitate faverunt.

Duobus semestribus Bonnae peractis Lipsiam transmigravi studia absoluturus.

Scholis interfui virorum illustrissimorum de Bahder, Biedermann, Heinze, Holz, Lipsius, Ribbeck, Richter, Sievers, Wachsmuth, Wundt. Lipsius, Ribbeck, Wachsmuth benigne me receperunt in seminarium philologum, cuius sodalis ordi-

narius fui per tria semestria. Ribbeckii hu[illegible] annos societati philologae adscriptus eram. Pr[illegible] Richter seminarii paedagogici ut essem sodalis [illegible] comitate mihi permisit. Etiam proseminario Germanico [illegible] duo semestria interfui Sieversio regente.

Quibus viris optime de me meritis pium gratumque ser-vare animum nunquam desinam.

END OF
TITLE